

ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ*

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΠΟΧΩΡΟΥΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Κ. ΑΡΤΕΜΙΑΔΟΥ

Κύριε πρόεδρε τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν,

Κατὰ τὴν Πανηγυρικὴ Συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας, τὸν παρελθόντα Δεκέμβριο, εἶχα ἀναφέρει ὅτι κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς παραδόσεως τῆς προεδρίας θὰ προβῶ στὴν ἐπισήμανση χαρακτηριστικῶν μόνο πτυχῶν τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἐν γένει δραστηριοτήτων τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος, καὶ εἶχα περιορισθεῖ τότε στὴν ἀνάπτυξη θέματος τῆς εἰδικότητάς μου.

Πέρυσι, τέτοια ἐποχὴ, ἀναλαμβάνων τὴν προεδρία εἶχα ὑποσχεθεῖ, καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλους σὲ σᾶς Κυρίες καὶ Κύριοι Συνάδελφοι, οἱ ὅποιοι μοῦ εἶχατε ἐμπιστευθεῖ τὸ ὑψηλὸ αὐτὸ λειτούργημα, ὅτι θὰ προσπαθήσω μὲ ὅλες μου τίς δυνάμεις καὶ μὲ κάθε νόμιμο μέσο, νὰ ἀνταποκριθῶ στὰ ἐκ τοῦ λειτουργήματος ἀπορρέοντα καθήκοντά μου.

Σήμερα πιστεύω ὅτι δικαιούμαι νὰ ἐκφράσω τὴν πεποίθησή μου ὅτι δὲν ἀθέτησα τὴν ὑπόσχесή μου.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι σὲ ἓνα «φυσικὸ σύστημα» ὑπάρχει πάντοτε ἓνα πλῆθος παραμέτρων, ἀπὸ τὴν κατάλληλὴ ἐπιλογὴ τῶν τιμῶν τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ συστήματος. Ἐλάχιστη μεταβολὴ τῶν τιμῶν τῶν παραμέτρων μπορεῖ νὰ καταστήσει τὸ σύστημα ἀσταθὲς ἢ καὶ «χαοτικόν». Ἡ Ἀκαδημία μοιάζει καὶ αὕτῃ μὲ φυσικὸ σύστημα ὅπου οἱ κύριες παράμετροι εἶναι οἱ τρεῖς Τάξεις αὐτῆς, ἡ Σύγκλητος, ἡ Ὀλομέλεια καὶ ἡ Πολιτεία. Καὶ ἐδῶ οἱ τιμὲς τῶν παραμέτρων πρέπει νὰ εἶναι οἱ «σωστές».

Πολλὰ εἶναι τὰ λειτουργικὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου οἱ δὲ εὐθύνες του εἶναι ὑπέρτερες τῶν ἀρμοδιοτήτων του. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἔχει μὲν τὸ ἱεραρχικὸ προβάδισμα πρὸς τοὺς ἄλλους ἐκπροσώπους τῆς καὶ διαθέτει ὀρισμένες

* Συνεδρία τῆς 13ης Ἰανουαρίου 2001.

ἀρμοδιότητες συνυφασμένες πρὸς αὐτὸ ὅμως, ὅπως ἕνας ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων συναδέλφων εἶχε τονίσει πρὸ ἐτῶν, κατὰ τὴν ἀνάληψη τῆς προεδρίας του, «ὁ Πρόεδρος δὲν εἶναι αὐτοκράτωρ». Τὸ «πολίτευμα» τῆς Ἀκαδημίας δὲν εἶναι μοναρχικό, εἶναι πολυαρχικό. Οἱ ἀρμοδιότητες πρὸς ἀποφάσεις εἶναι κατανεμημένες μεταξὺ Ὀλομελείας, Συγκλήτου, Προεδρείου, κάθε μιᾶς ἀπὸ τὶς τρεῖς Τάξεις, Γενικοῦ Γραμματέως καὶ Προέδρου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι δομὲς τέτοιας φύσεως ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ εἶναι δημοκρατικές. Ὅμως ἐπιτρέπουν αὐτὲς νὰ ἐπαληθεύεται, μερικὲς φορές, αὐτὸ ποὺ ὁ Montesquieu εἶχε πεῖ:

*Quand il s'agit de prouver des choses
si claires, on est sûr de ne pas convaincre.*

Εἶχα πάντοτε τὴν ἄποψη, καὶ τὴν ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα, μὲ μεγαλύτερη ἴσως ἔμφαση μετὰ τὸ ἔτος τῆς προεδρίας μου, ὅτι ἡ δράση τοῦ Ἀνωτάτου αὐτοῦ Ἰδρύματος τῆς Χώρας, σοβαρῶς ἀναστέλλεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ὀργανισμό του, δηλαδή ἀπὸ μιὰ νομοθεσία τῆς ὁποίας σπουδαῖο μέρος ἔγινε πρὶν ἀπὸ ἐβδομήντα τέσσερα περίπου χρόνια, καὶ ἡ ὁποία δὲν ἀνταποκρίνεται πιά στὴν ριζικὴ ἀλλαγὴ τῆς νοοτροπίας καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ζωῆς ποὺ ἔλαβαν χώραν ἀπὸ τότε. Χρειάζονται νέες ιδέες. Οὔτε καὶ οἱ νεώτεροι νόμοι τῆς Πολιτείας, κατὰ τὸ διάστημα αὐτό, ὑπῆρξαν βοηθητικοὶ γιὰ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος. Πολλὲς εἶναι οἱ ἐλλείψεις. Παρὰ ταῦτα μὲ ἱκανοποίηση πρέπει νὰ εὐχαριστήσω καὶ νὰ ἀναφέρω τὴν θετικὴ ἀντίδραση τοῦ νῦν Ὑπουργοῦ Παιδείας, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μὲ διαβεβαίωσε τηλεφωνικῶς ὅτι τὸ πάγιο αἶτημα τῆς Ἀκαδημίας ὅπως αὐτὴ ἀποκτήσῃ Νομικὴ Ὑπηρεσία καὶ τὸ ὁποῖο ἐκ νέου εἶχα θέσει ὑπ' ὄψιν του πρὸ μηνῶν, ἔγινε τελεσιδίκως ἀποδεκτό. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποκτᾷ Νομικὴ Ὑπηρεσία!

Ὅμως ὅλα ὅσα ἀνέφερα παραπάνω, δὲν σημαίνουν ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα δὲν προχωρήσαμε σὲ ὅ,τι ἦταν ἐφικτό, γιὰ νὰ ἐπιτύχομε τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῆς Ἀκαδημίας, καὶ τὴν προαγωγὴ κατὰ τὸ δυνατόν τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ὀρίζει ὁ Ὁργανισμὸς τῆς.

Δὲν θὰ ἐπαναλάβω βέβαια ὅσα μὲ ὑπομονή, σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια ἐξέθεσε ὁ κ. Γενικὸς Γραμματεὺς στὴν Ἐκθεσὴ του τῶν Πεπραγμένων τοῦ 2000, στὴν Πανηγυρικὴ Συνεδρία τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ἃν καὶ τυχοῦσα ἐπανάληψη μερικῶν ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὸν ὁμιλοῦντα θὰ εἶναι ἀσφαλῶς ἀνώδυνη.

Μὲ τίς ἀνακοινώσεις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ τῶν ἐρευνητῶν τῶν Κέντρων καὶ τῶν Γραφείων, στὴν Ἀκαδημία καὶ σὲ διεθνῇ συνέδρια, μὲ τὴν συμμετοχὴ σὲ διεθνῇ ἐρευνητικὰ προγράμματα, μὲ τὰ βραβεῖα, μὲ τίς ὑποτροφίες, μὲ τίς δωρεὲς καὶ τὰ

συγγράμματά του, συνέβαλε τὸ Ἴδρυμα, ὅπως ἀξιῶναι ὁ Ὄργανισμός του, στὴν προαγωγή τῶν Γραμμάτων, τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, καὶ ὅτι κατὰ τὸ δυνατὸν προήχθη ἡ μελέτη τοῦ ἐλληνικοῦ βίου, ἐβραβεύθη ἡ ἀρετὴ καὶ διαφυλάχθηκε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Παράδοση.

Συγκεκριμένα θὰ ἀναφέρω, πολὺ σύντομα, μερικὰ ἐκ τῶν κυριοτέρων ἀποτελεσμάτων ἢ καὶ ἐπιτευγμάτων κατὰ τὸ ἔτος 2000 μερικῶν ἐκ τῶν Κέντρων καὶ τῶν Γραφείων ἐρευνῶν τῆς Ἀκαδημίας, ὅπως περὶ αὐτῶν μὲ πληροφόρησαν οἱ ἀρμόδιοι ἐπόπτες.

1. Κέντρον Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσης

Εἶναι γνωστὴ ἡ προσπάθεια ποὺ καταβάλλεται γιὰ τὴν Σύνταξιν τοῦ ὡς ἄνω Λεξικοῦ. Τὸ σημαντικότερον ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνητικῶν προγραμμάτων τοῦ Κέντρου κατὰ τὸ 2000 θεωρεῖται ἡ ὁλοκλήρωση τῆς δημιουργίας τοῦ εἰδικοῦ λογισμικοῦ γιὰ τὴν εἰσαγωγή τοῦ ὕλικοῦ τοῦ Ἀρχείου σὲ Η/Γ καὶ γιὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Λεξικοῦ. Ἔτσι ἡ λεξικογραφικὴ γλωσσολογικὴ παράδοση διατηρήθηκε, ἀξιοποιήθηκε, ἐμπλουτίσθηκε καὶ ἐκσυγχρονίσθηκε, δημιουργώντας ἓνα μοναδικό, πρότυπο καὶ λειτουργικὸ λεξικογραφικὸ λογισμικό.

Ἐνα ἐξίσου, ἴσως, σημαντικὸ ἐπίτευγμα ἀποτελεῖ ἡ δημιουργία τοῦ πολύτιμου λημματολογίου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, ἡ ἀνάγκη τοῦ ὁποίου ἦταν ἐπιτακτικὴ ἀπὸ δεκαετίες.

2. Γραφεῖο Ἑρευνας τῆς Νεοελληνικῆς Τέχνης

Ἐγινε ἡ πλήρης καταγραφή μὲ μετρήσεις τῶν διαστάσεων καὶ ἀποτύπωση τῶν ἐπιγραφῶν καθὼς καὶ ἡ φωτογραφικὴ τεκμηρίωση τῶν ὑπαίθριων γλυπτῶν μνημείων στοὺς δημόσιους χώρους τῶν νήσων Λέσβου καὶ Χίου, καὶ τῶν πόλεων τῆς Καλαμάτας, τῆς Σπάρτης καὶ τῆς Τρίπολης. Εἰδικότερα στὴ Λέσβῳ πραγματοποιήθηκε ἐπιτόπια ἔρευνα σὲ 60 οἰκισμούς. Κατεγράφησαν 106 ὑπαίθρια γλυπτὰ, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 63 εἶναι ἡρωικὰ μνημεῖα, τὰ 38 εἶναι προτομές, τὰ 4 ἀνήκουν στὴν κατηγορίαν τῶν γλυπτῶν ἐλευθέρου χώρου ἐνῶ ὑπάρχει ἓνας, ἀλλὰ σημαντικός, ἀνδριάντας στὴν Μυτιλήνη.

3. Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ

Χάρις σὲ δωρεὰ τοῦ Ἰδρυματος «Σταῦρος Σ. Νιάρχος» κατέστη δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ τὸ πρόγραμμα μικροφωτογραφίσεως ἀρχαιολογικοῦ ὕλικου ἀπὸ ξένα ἀρχεῖα. Εἰδικότερα ἔγινε μικροφωτογράφιση ἱστορικῶν ἐγγράφων τῆς περιόδου 1940-1944

ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν (Foreign Office) καὶ τῶν Μυστικῶν Ὑπηρεσιῶν (Special Operations Executive) τῆς Ἀγγλίας, ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τῆς Βιβλιοθήκης Φρ. Ροῦσβελτ καὶ τῶν Μυστικῶν Ὑπηρεσιῶν (Office of Strategic Services) τῶν U.S.A. Τὸ ὕλικὸ αὐτὸ χρησιμοποιεῖται σὲ πρόγραμμα τὸ ὁποῖο ἔχει συνταχθεῖ ὡς βάση δεδομένων γιὰ τὰ γεγονότα τῆς περιόδου 1940-1944 τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὴν Ἑλλάδα.

4. Γραφεῖο Ἑρευνᾶς Θεωρητικῶν Μαθηματικῶν

Γιὰ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Γραφείου αὐτοῦ μᾶς πληροφόρησε ὁ κ. Γ. Γ. κατὰ τὴν Πανηγυρικὴν Συνεδρία τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου.

Ἐκυκλοφόρησε τὸ σύγγραμμα «Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν» (ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τοῦ μαθηματικοῦ) (764 σελ.). Ἀποτελεῖ ἔκδοσι καὶ ἀποκλειστικὴ διάθεσι τῆς Ἐπιτροπῆς Ἑρευνῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Τὸ σύγγραμμα ἀπευθύνεται κυρίως στὸν μαθηματικὸ τὸν εὐρισκόμενον στὸ τέλος τῶν σπουδῶν τοῦ ἢ στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπιστημονικῆς του σταδιοδρομίας. Τὸ σύγγραμμα φιλοδοξεῖ νὰ παρουσιάσει στὸν νέο ἐπιστήμονα μιὰ γενικὴ κάτοψιν τοῦ «δάσους» τῆς Ἐπιστήμης τῶν Μαθηματικῶν στὸ ὁποῖο ἐπιχειρεῖ αὐτὸς νὰ εἰσχωρήσει.

5. Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας

Ὁλοκληρώθηκε τὸ μεγάλο πρόγραμμα «Ἐκσυγχρονισμὸς καὶ ἀνάπτυξις τῆς Βιβλιοθήκης» ποὺ ἀφορᾷ τὴν ἑλληνικὴ λαογραφία, μὲ τὴν δημιουργίαν τῶν ἡλεκτρονικῶν Βάσεων Δεδομένων γιὰ τὴν Βιβλιοθήκην, τὴν Βιβλιογραφίαν καὶ μέρος τοῦ σχετικοῦ Ἀρχείου. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ προγράμματος δοκιμιάσθησαν καὶ λειτούργησαν. Ἐγινε ἐπίσης δημοσίᾳ ἐπίδειξις τοῦ προγράμματος στὸ Μέγαρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἀπὸ 4-10 Δεκεμβρίου 2000 στὸ Ζάππειο Μέγαρον.

6. Κέντρον Ἑρεῦνης τοῦ Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ

Ἀξιόλογον ἔργον θεωρεῖται ἡ ἔκδοσις τοῦ «Εὐρετηρίου» τῆς «Ἐφημερίδας» τῆς Βιέννης, τῆς παλαιότερας ἑλληνικῆς ἐφημερίδας ποὺ ἔχει διασωθεῖ. Ἡ «Ἐφημερίς» τυπωνόταν στὴν Βιέννη κατὰ τὰ ἔτη 1791-1797, συνδέεται αὐτὴ μὲ τὸν Ρήγα Βελεστινλή, ἡ δὲ ἔκδοσίς της εἶχε ἀπαγορευθεῖ ἀμέσως μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ρήγα.

7. Κέντρον Ἑρευνῶν Ἀστρονομίας καὶ Εφαρμοσμένων Μαθηματικῶν (ΚΕΑΕΜ)

Ἀποτελεῖ σπουδαῖον ἐπίτευγμα τοῦ ΚΕΑΕΜ, κατὰ τὸ ἔτος 2000, ἡ ὁλοκλήρω-

ση τῆς ὀργανώσεως τοῦ συνεδρίου «Galactic Disks 99» ἀπὸ τὸ Κέντρο Ἀστρονομίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ τὸ Max-Planck «Institute for Astronomie» τῆς Heidelberg. Στὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου περιλαμβάνεται μιὰ σημαντικὴ ἐργασία ἐκπονηθεῖσα στὸ ΚΕΑΕΜ.

8. Γραφεῖον Ἐπιστημονικῶν Ὁρῶν καὶ Νεολογισμῶν

Ἡ σημαντικότερη προσφορὰ τοῦ γραφείου κατὰ τὸ 2000 ὑπῆρξε ἡ δημοσίευση τοῦ 7ου τόμου τοῦ Δελτίου Ἐπιστημονικῆς Ὁρολογίας καὶ Νεολογισμῶν.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ τόμου προκάλεσε ἐκτενῆ δημοσιεύματα στὸν Ἀθηναϊκὸ Τύπο καὶ ζητήθηκαν ραδιοφωνικὲς καὶ τηλεοπτικὲς συνεντεύξεις. Τὸ ζωντὰ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ ἐπιβεβαίωσε ὅτι τὸ θέμα τῆς προστασίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτη χρῆση ξενόγλωσσων νεολογισμῶν καλῶς συνεχίζεται ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει τὴν ἀναγκαίαν γλωσσικὴ συναίνεση.

9. Κέντρο Ἐρευνας τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς Τέχνης

Κατὰ τὸ ἔτος 2000 τὸ Κέντρο ὁλοκλήρωσε τὴν καταγραφή καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴ φωτογράφιση τῶν βυζαντινῶν τοιχογραφιῶν τῆς Σύμης στὰ Δωδεκάνησα. Πρόκειται γιὰ ὕλικὸ κατὰ μεγάλο μέρος ἀκαταλόγογράφητο, ἀδημοσίευτο καὶ μὴ τεκμηριωμένο ἐπιστημονικά.

Τὸ ἔργο ἀποτελεῖ τμῆμα τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος τοῦ Κέντρου «Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Δωδεκανήσου» καὶ ἐντάσσεται στὸ πρόγραμμα «Εὐρετήριο Βυζαντινῶν Τοιχογραφιῶν Ἑλλάδος».

10. Κέντρον Ἐρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας

Ἀπὸ τὰ ἐρευνητικὰ προγράμματα τοῦ Κέντρου ποὺ ὁλοκληρώθηκαν τὸ 2000 θεωρεῖται ὅτι συνεισφέρει στὴν ἐπιστῆμην τῆς Δημόσιας Διοικήσεως ἢ ἔρευνα μὲ θέμα τὴν Ἀποκέντρωση καὶ Αὐτοδιοίκηση τῆς χώρας. Ἡ σχετικὴ ἐργασία ἐκδόθηκε ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀποκέντρωση καὶ Αὐτοδιοίκηση: Διαπιστώσεις-προτάσεις».

11. Κέντρον Ἐρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου

Ὡς σπουδαιότερο ἐπίτευγμα τοῦ Κέντρου κατὰ τὸ ἔτος 2000 θεωρεῖται τὸ ἀκόλουθο. Ἡ ἔρευνα ἀναφέρεται στὸ 1800 μ.Χ. ἥτοι στὴν ἐποχὴ ποὺ ἀκολούθησε μὲ τὴν συμπλήρωση 200 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ ἡμιανεξάρτητου ἑλληνικοῦ κρατιδίου

τῆς Ἑπτανήσου Πολιτείας καθὼς καὶ τοῦ συγγενοῦς μὲ αὐτὸ πολιτειακοῦ μορφώματος τῆς «συμπολιτείας» τῶν ἡπειρωτικῶν πόλεων τῆς Πάργας, Πρέβεζας καὶ Βόνιτσας.

Στὰ πλαίσια σχετικοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος ἔγινε ἡ διερεύνηση ζητημάτων ποὺ ἀφοροῦν τὴν νομοθεσία, τὴν ὀργάνωση καὶ διοίκηση τῶν δικαστηρίων καὶ τὸ ἐν γένει σύστημα ἀπονομῆς τῆς ἀστικῆς καὶ ποινικῆς δικαιοσύνης στὶς περιοχὲς αὐτές. Τὰ θέματα ἀντλήθηκαν ἀπὸ τὸ πλούσιο διοικητικὸ καὶ δικαστικὸ ἀρχεῖακὸ ὕλικὸ τῶν πολιτειῶν τῆς Πάργας καὶ Πρέβεζας τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰώνα. Τὰ πορίσματα τοῦ παραπάνω ἐρευνητικοῦ προγράμματος περιλαμβάνονται σὲ τέσσερις μελέτες ποὺ ἐκπονήθηκαν στὸ Κέντρο καὶ οἱ ὁποῖες θὰ δημοσιευθοῦν στὸν ὑπὸ ἐκτύπωση τόμο 35/2000 τοῦ Κέντρου.

12. Κέντρον Ἐκδόσεως Ἔργων Ἑλλήνων Συγγραφέων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως

Σπουδαία ἐργασία ἡ ὁποία ἐπιτελεῖται στὸ Κέντρο στὸ θέμα τῆς βασικῆς ὑποδομῆς εἶναι ἡ ὀργάνωση τῆς Βιβλιοθήκης του, μὲ τοὺς πλέον σύγχρονους κανόνες τῆς βιβλιοθηκονομίας. Κατὰ τὸ ἔτος 2000 ἔγινε ἡ ταξιθέτηση τῶν βιβλίων καὶ τῶν περιοδικῶν σύμφωνα μὲ τὰ πλέον προηγμένα ταξινομικὰ συστήματα βιβλιοθηκῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Παράλληλα ξεκίνησαν ἡ ἀναδρομικὴ περιγραφικὴ καὶ θεματικὴ καταλογογράφηση τῶν βιβλίων σὲ ὑπολογιστὴ μὲ ἄμεσο στόχο τὴν δημιουργία ἐνὸς πλήρους καὶ μὲ βάση τὰ διεθνῆ πρότυπα ἡλεκτρονικοῦ καταλόγου τῆς Βιβλιοθήκης.

Ἀπὸ τὰ ὀλίγα ποὺ ἀναφέρθηκαν γιὰ τὰ Κέντρα ἡ Γραφεῖα Ἑρεύνης τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἐκδηλοῦν ὅτι οἱ προσπάθειες αὐτῶν κατὰ τὸ 2000 ἐστράφησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ στὸν ἐκσυγχρονισμό καὶ στὴν ἀναδιοργάνωση καὶ τὴν ἐφαρμογὴ νέων μεθόδων στὴν εἰς αὐτὰ διεξαγομένη ἔρευνα.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Πολλοὶ παραπονοῦνται καὶ ἐρωτοῦν γιατί, τὸ τόσο σημαντικὸ καὶ σοβαρὸ ἔργο τῆς Ἀκαδημίας δὲν προβάλλεται, δημοσία, περισσότερο. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι γιὰ νὰ ἐπιτύχει αὐτὸ χρειάζονται ὀργανικὲς θέσεις εἰδικῶν τίς ὁποῖες δὲν ἔχει ὁ Ὀργανισμός μας, καὶ ὑπάρχουν δυσκολίες γιὰ τὴν ἀπόκτησή τους.

Γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ εὐρέος κοινοῦ καὶ ὡς μερικὴ ἀνταπόκριση στὸ παραπάνω αἶτημα, ἡ Ἀκαδημία προέβη στὴν ἐκδοση, σὲ 3000 ἀντίτυπα, ἐνὸς καλαίσθητου τόμου, μικροῦ σχήματος, ἀποτελούμενου ἀπὸ 70 σελίδες, ὅπου ἀναγράφονται καὶ

σχολιάζονται τὰ Δημοσιεύματα τῆς Ἀκαδημίας. Τὰ ἀντίτυπα αὐτὰ διανεμήθηκαν ἐκεῖ καὶ σὲ ἐκείνους ποὺ ἔπρεπε, στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ Ἐξωτερικό. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ τόμου αὐτοῦ πληροφορεῖται ὅτι περισσότερα ἀπὸ 600 δημοσιεύματα ἔχουν ἐκδοθεῖ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὰ Κέντρα καὶ τὰ Γραφεῖα ἐρευνῶν αὐτῆς, καὶ διατίθενται στὰ κεντρικὰ βιβλιοπωλεῖα.

Οἱ ἐκδόσεις ἀναφέρονται σὲ διάφορες ἐπιστημονικὲς περιοχές: τῆς Γλωσσολογίας, τῶν Νεολογισμῶν, τῆς Ἐπιστημονικῆς Ὁρολογίας, τῆς Φιλολογίας, τῆς Ἱστορίας, τῆς Λαογραφίας, τῆς Φιλοσοφίας, τοῦ Δικαίου, τῆς Κοινωνιολογίας, τῆς Ἀρχαιολογίας, τῆς Θεολογίας, τῶν Μαθηματικῶν, τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς, τῆς Ἰατρικῆς, τῆς Φυσικῆς, τῆς Βιολογίας, τῆς Χημείας, τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Ἀστροφυσικῆς, τῆς Θεωρητικῆς καὶ Ἐφαρμοσμένης Μηχανικῆς, τῆς Φυσικῆς τῆς Ἀτμόσφαιρας, τῆς Κλιματολογίας, τῆς Πληροφορικῆς.

Στοὺς 74 τόμους τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἀκαδημίας ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ ἀνατρέξει καὶ νὰ ἐντυφῇ σὲ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνολογικῶν ἀνακοινώσεων καὶ ὁμιλιῶν τῶν μελῶν καὶ ἐρευνητῶν τῆς Ἀκαδημίας, καθὼς ἐπίσης καὶ σὲ ἐκεῖνον, τὸν σχετικὸ μὲ τὰ Γράμματα, τὴς Καλὰς Τέχνης, τὸν Πολιτισμὸ.

Μεταξὺ τῶν προαναφερθεισῶν ὁμιλιῶν καὶ ἀνακοινώσεων σημειώνονται ἐνδεικτικὰ οἱ σχετικὲς μὲ τὴ Θεωρία τοῦ Χάους, τὴν Θεωρία τῶν Fractals (θρύμμα), τῶν Μαθηματικῶν, τῶν Προτύπων (AIDS), τὴν Ἰσχυρὴ Τεχνητὴ Νοημοσύνη, καθὼς ἐπίσης σὲ σχετικὲς μὲ θέματα Γενετικῆς, τῆς Ἡλεκτρονικῆς, τῆς Πληροφορικῆς, τῆς Διπλωματίας, τῆς Κλωνοποίησης, τῆς Θεωρητικῆς Φυσικῆς, τῆς Θεωρίας τῶν Καταστροφῶν.

Ἐπισημαίνονται ἐπίσης, πάλι ἐνδεικτικὰ, ὁμιλίαι καὶ ἀνακοινώσεις Ἀκαδημαϊκῶν γιὰ τὴν περιγεννητικὴ φροντίδα στὴν Ἑλλάδα, τὸν καρκίνο τοῦ μαστοῦ, τὴν ἀποκρυπτογράφηση τῆς Γραμμικῆς Γραφῆς Β, τὴν φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνα, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἀποτύπωση καὶ ρυθμολογικὴ κατὰτάξη τῶν ναῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τὸν Δομήνικο Θεοτοκόπουλο-Γκρέκο, τὴν Μορφογένεση, τὴν Ψυχιατρικὴ, τὴν μεγάλη ἔκρηξη (bing bang), τὴν Ἐτυμολογία κ.ἄ.

Οἱ ἀντιδράσεις τῶν παραληπτῶν τοῦ ὡς ἄνω τόμου ὑπῆρξαν πολὺ περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἀνεμένετο θετικὲς καὶ ἐνθουσιώδεις. Εἶναι προφανὲς ὅτι παρόμοιες ἀνακοινώσεις πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ γίνονται, περιοδικά, καὶ διὰ τοῦ ἡμερήσιου τύπου πρὸς πληροφόρηση τοῦ εὐρέος κοινοῦ γιὰ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀκαδημίας.

Παράπονα ἐπίσης ἐκφράζονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, κυρίως ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως, ὑπὸ τύπον ἐρωτημάτων τῆς μορφῆς: «Τί κάνει ὁ πνευματικὸς κόσμος;» «Ποιὰ εἶναι ἡ θέση τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὸ τάδε θέμα;»

Στις περιπτώσεις αὐτὲς διερωτᾶται κανεὶς πῶς εἶναι δυνατόν στὶς κρίσιμες μόνο στιγμὲς νὰ ζητεῖται ἡ γνώμη ἐκείνων τοὺς ὁποίους οἱ ἴδιοι οἱ ἐρωτῶντες ξεχνοῦν σὲ ὅλες τὶς ὑπόλοιπες στιγμὲς; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζητοῦνται οἱ ὑπηρεσίες καὶ οἱ ἀπόψεις ἐκείνων τοὺς ὁποίους τὰ περισσότερα τῶν μέσων πληροφορήσεως, εὐτυχῶς ὄχι ὅλα, φροντίζουν νὰ κρατοῦν στὸ περιθώριο;

Ἡ ἀπάντηση στὰ παραπάνω ἐρωτήματα ὑπὸ μορφήν παραπόνων εἶναι ὅτι: ἡ Ἀκαδημία σκοπὸ ἔχει τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν προαγωγή τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν — τὴν ἔρευνα τῶν στοιχείων καὶ τῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς γῆς καὶ τὴν καθόλου μελέτη τῆς φύσεως τῆς χώρας — τὴν παροχὴ κάθε βοήθειας σχετικῆς μὲ θέματα τῆς ἀρμοδιότητάς της, ὅταν ἡ βοήθεια αὐτὴ τῆς ζητηθεῖ.

Ἵσως πολλοὶ δὲν γνωρίζουν ὅτι στὶς συνεδρίες τῆς Ἀκαδημίας ἀπαγορεύεται κάθε πολιτικὴ ἢ θρησκευτικὴ συζήτηση ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ διαταράξει τὴν ἀρμονία μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὴν εὐπρέπεια ἡ ὁποία πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ στὶς συνεδρίες της.

Ἀποχωρῶν ἀπὸ τὴν Προεδρία ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω θερμὲς καὶ εὐγνώμονες εὐχαριστίες πρὸς ὅλους τοὺς συναδέλφους οἱ ὁποῖοι μοῦ συμπαραστάθηκαν καὶ βοηθήσαν στὴν ἄσκηση τῶν καθηκόντων μου.

Εὐχαριστῶ τὰ μέλη τοῦ Ἐρευνητικοῦ καὶ Διοικητικοῦ προσωπικοῦ γιὰ τὴν βοήθεια ποὺ μοῦ ἔδωσαν καὶ τοὺς συγχαίρω γιὰ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὴν ἱκανότητά τους.

Τέλος ἰδιαίτερες εὐχαριστίες ὀφείλω στοὺς στενότερους συνεργάτες μου ὅλων τῶν βαθμίδων, σ' αὐτοὺς μὲ τοὺς ὁποίους ἐρχόμουν σὲ ἐπαφὴ ἐπὶ καθημερινῆς βάσεως, τοὺς ὁποίους ἔβρισκα πάντοτε πρόθυμους, ἱκανούς, καὶ μὲ τὸ προτέρημα ποὺ τείνει νὰ σπανίσει στὴν ἐποχὴ μας: μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη.

Καὶ τώρα ἤρθε ἡ στιγμὴ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Νέων Ἀρχῶν. Σᾶς προσκαλῶ, ἐν ὀνόματι τῆς Ὀλομελείας, συνάδελφε κ. Νικόλαε Κονομῆ, νὰ προσέλθετε γιὰ νὰ σᾶς περιβάλω, κατὰ τὰ θέσμια, μὲ τὸ μεγάλο διάσημο τῆς Ἀκαδημίας καὶ νὰ καταλάβετε μαζὶ μὲ τὸν νέο Ἀντιπρόεδρο Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Περγάμου κ. Ἰωάννην (Ζηζιούλαν), τὶς θέσεις σας στὸ Προεδρεῖο.

Παρακαλῶ, δεχθῆτε τὶς θερμὲς καὶ ἐγκάρδιες εὐχὲς μου γιὰ ὑγεία, δύναμη καὶ ἐπιτυχία στὸ ἔργο σας.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

κ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΟΜΗ

Θεοφιλέστατε,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίες και Κύριοι,

Σήμερα που αναλαμβάνω ως *primus inter pares* επίσημα την Προεδρία της 'Ακαδημίας 'Αθηνών για το 2001 θεωρώ πρώτον καθήκον μου να εύχαριστήσω θερμά τους συναδέλφους που μου εμπιστεύτηκαν το κορυφαίο αυτό λειτουργήμα και μου έδωσαν έτσι την ευκαιρία από τη θέση αυτή να διακονήσω κι εγώ τους ύψηλους σκοπούς που επιδιώκει το 'Ανώτατο Πνευματικό Ίδρυμα της Πατρίδας μας. Τούς βεβαιώνω ότι θα καταβάλω κάθε προσπάθεια ώστε να μη διαψεύσω τις προσδοκίες τους και να κρατήσω το αξίωμα αυτό όπως του ταιριάζει ύψηλά. Όστόσο, από την πεύρα που έχω αποκτήσει υπηρετώντας σαράντα χρόνια τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, γνωρίζω καλά πόσο ανασταλτική είναι ή σχετική νομοθεσία και πόσο χρονοβόρες αποδεικνύονται και οι πιο απλές διαδικασίες, ώστε τη στιγμή αυτή το μόνο που μπορώ να υποσχεθώ, είναι ότι σε συνεργασία με τον Γενικό Γραμματέα και τη Σύγκλητο του ιδρύματος θα προσπαθήσω να προαγάγω τις δραστηριότητές του και να περιφρουρήσω τη σχετική αυτονομία του.

Θερμές ευχαριστίες όφειλω επίσης στον προκατόχό μου, τον Πρόεδρο του παρελθόντος έτους για τους φιλόφρονες λόγους του. Ο άπερχόμενος Πρόεδρος ακαδημαϊκός κ. Νικόλαος 'Αρτεμιάδης έλάμπρυνε με το έργο που έπετέλεσε την προεδρία της 'Ακαδημίας, ώστε σήμερα που την παραδίδει σε μένα, το αξίωμα αυτό να μου περιποιεί ακόμη μεγαλύτερη τιμή. Τον εύχαριστώ για όσα έπραξε υπέρ της 'Ακαδημίας κατά το έτος της προεδρίας του και του εύχομαι πολλά ακόμη ευτυχήματα στην υπηρεσία του 'Ιδρύματος.

Αν ωστόσο ή τιμή για την προεδρία της 'Ακαδημίας είναι μεγάλη, είναι και το λειτουργήμα με τις φροντίδες του βαρύ. Και ίσως για το λόγο αυτόν όρθά ό νομοθέτης όρισε τη διάρκειά του ενιάσια. Χαρακτηριστικό εξέλλου της 'Ακαδημίας είναι το γεγονός ότι πρόκειται για ίδρυμα έλληνογενοϋς αρχής, το όποϊον περιλαμβάνει—ή τουλάχιστον πρέπει να περιλαμβάνει—πάν ό,τι έχει να επιδείξει ή πατρίδα μας, την έπιστήμη και τις καλές τέχνες, επιτάσσοντας την κινητοποίηση όλων τών ένταγμένων στο Ίδρυμα δυνάμεων για τον έθνικό στόχο που καθορίζει ό νόμος. Όσο σύντομη και αν είναι ή προεδρική θητεία, είναι ίσως αρκετή για να διασφαλιστεί επάξια

* Συνεδρία της 13ης 'Ιανουαρίου 2001.

ή παράδοση και μαζί να σχεδιαστούν οι ένδεδειγμένες καινοτομίες τις όποιες θα φέρουν σέ πέρας οι επόμενοι πρόεδροι.

Λειτουργὸ ἐπομένως και διάκονο τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς θεωρῶ τὸν ἑαυτό μου, προσδοκῶ δὲ ὅτι μὲ τὴν ἀγαστὴ συνεργασία τοῦ Προεδρείου, τῆς Συγκλήτου και τῆς Ὀλομελείας θὰ καταστεῖ δυνατόν νὰ συνδεθεῖ τὸ παρελθὸν μὲ τὸ μέλλον, σὲ μιὰ ἐποχὴ στὴν ὁποία τὰ πάντα μεταβάλλονται τόσο ραγδαῖα ὥστε νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη συνεχοῦς προσαρμογῆς, ἰδιαίτερα στὸν τομέα τῶν πνευματικῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἰδρύματος.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ὅπως και οἱ ἄλλες ἐθνικὲς Ἀκαδημίες, ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ἰσχυρᾶς προσήλωσης πολιτείας και λαοῦ στὶς πνευματικὲς, πολιτισμικὲς και ἐπιστημονικὲς ἀξίες, ποὺ ἀνέδειξε ἡ γεραρὰ ἑλληνικὴ παράδοση. Συνθετότερο εἶναι τὸ ἔργο τῆς Ἀκαδημίας και δὲν συμπίπτει μὲ τὸ ἔργο ἄλλων ἐθνικῶν ὀργανισμῶν. Οἱ Ἀκαδημίες ἔχουν γενικότερη ἀποστολὴ γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προαγωγὴ τῆς ἐπιστῆμης, τῶν γραμμάτων και τῶν τεχνῶν ὅπου χρησιμοποιοῦν τὴν ἔρευνα, ἀτομικὴ και συλλογικὴ, ἀποσκοποῦν στὴ δημιουργία τῶν κατάλληλων συνθηκῶν γιὰ τὴν παραγωγὴ πνευματικοῦ ἐν γένει ἔργου μὲ τὸ διάλογο ποὺ διεξάγεται ἀνάμεσα στὰ μέλη τους. Ἐπιπρόσθετα ἔργο τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἡ προβολὴ τῆς κληρονομίᾶς τοῦ ἐνδοξοῦ πολιτιστικοῦ μας παρελθόντος και τῶν δημιουργημάτων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀρχαίων και νεοτέρων. Ταυτόχρονα ἡ Ἀκαδημία διατηρεῖ ἐπαφὴ μὲ τὶς ξένες Ἀκαδημίες και βρίσκειται σὲ συνεχὴ διάλογο μαζί τους, συνεργαζόμενη γιὰ τὴν προαγωγὴ τῆς ἐπιστῆμης και τῆς τέχνης.

Τὸ ἔργο της προσπάθησε ἡ Ἀκαδημία νὰ διεκπεραιώσῃ μὲ διάφορους βαθμοὺς ἐπιτυχίας, ἀλλὰ πάντοτε μὲ συνέπεια και ἐπιμονή. Τὰ ἐρευνητικὰ της κέντρα, ποὺ συνεχῶς ἐπεκτείνονται, παρὰ τὴν ἀνεπαρκὴ στελέχωσή τους, παράγουν ἐπιστημονικὸ ἔργο σὲ βασικοὺς κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἐπιστέγασμα τοῦ συντελουμένου ἔργου ἀποτελοῦν οἱ ἀνακοινώσεις και οἱ ἐπιστημονικὲς ἐκδόσεις, ὅπου συνοψίζονται τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Τὸ ἐκδοτικὸ ἔργο τοῦ ιδρύματος δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητο. Ὑπάρχουν οἱ μεγάλες σειρὲς ὅπως εἶναι τὰ Πρακτικά, οἱ Πραγματεῖες, τὰ Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας και οἱ σειρὲς τῶν Βυζαντινῶν Φιλοσόφων, οἱ ἐκδόσεις τῶν ἀρχαίων και βυζαντινῶν συγγραφέων, οἱ ἐκδόσεις δημωδῶν κειμένων, κ.ἄ. Ἐκεῖνο ποὺ ἀκόμη ἐκκρεμεῖ εἶναι ἡ ἐξεύρεση τοῦ κατάλληλου τρόπου ὥστε νὰ βελτιωθεῖ ἡ διακίνησή τους, και τὰ δημοσιεύματα αὐτὰ νὰ κυκλοφοροῦν εὐρύτερα.

Ἡ Ἀκαδημία διατηρεῖ σήμερα ἐν ἐνεργείᾳ μὲ ἐγκαταστάσεις, ὄργανα, βιβλία, ἀρχεῖα και προσωπικὸ γιὰ τὶς θεωρητικὲς ἐπιστῆμες 12 ἐρευνητικὰ Κέντρα, και δύο Γραφεῖα, και γιὰ τὶς θετικὲς 9 Γραφεῖα, τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ μετακομί-

σουν προσεχῶς στὸ Ἰδρυμα Ἱατροβιολογικῶν Ἑρευνῶν, τὸ ὁποῖο εὐελπιστοῦμε ὅτι θὰ προωθήσει σημαντικὰ τὶς ἔρευνες τῆς ἱατρικῆς κυρίως ἐπιστήμης. Μοναδικὸ ἀνεξάρτητο ἴδρυμα ποὺ ὑπάγεται στὴν Ἀκαδημία εἶναι τὸ Ἰδρυμα Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη, τὸ ὁποῖο ἐκτὸς τῆς ἐνίσχυσης ποὺ παρέχει σὲ ἐγχώρια λογοτεχνικὰ ἔντυπα, τὶς ἐκδόσεις ἔργων τῶν παλαιότερων Ἑλλήνων λογοτεχνῶν καὶ τῶν λογοτεχνικῶν βραβείων ποὺ ἀπονέμει κατ' ἔτος, συμβάλλει γενναῖα στὴ διάδοση τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας στὸ ἐξωτερικὸ μὲ τὶς ἐτήσιες ἐπιχορηγήσεις μὲ τὶς ὁποῖες ἐνισχύει τὶς συλλογές ἔργων Ἑλλήνων λογοτεχνῶν σὲ ὅλες τὶς ἔδρες νεοελληνικῆς λογοτεχνίας ἀνὰ τὸν κόσμο, ὅπως ἐπίσης καὶ μὲ τὶς ὑποτροφίες ξένων σπουδαστῶν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ λογοτεχνίας ποὺ φοιτοῦν σὲ ἐλληνικὰ Πανεπιστήμια. Οἱ σκοποὶ τοῦ Ἰδρύματος αὐτοῦ θὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀκόμα πιὸ ἀποτελεσματικὰ ὅταν ρυθμισθοῦν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἑναρξη —προσεχῶς ἐλπίζεται— λειτουργίας τοῦ Ἰδρύματος Πέτρου Χάρη, τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκει παράλληλους ἀν' ὅχι τοὺς ἴδιους περίπου σκοποὺς.

Τὸ ἔργο τῆς Ἀκαδημίας συμπληρώνεται μὲ τὴν χορήγηση ὑποτροφιῶν—14 κατὰ τὸ περασμένο ἔτος— γιὰ τὴν κατάρτιση ἀνωτέρων στελεχῶν στὴν πνευματικὴ ἱεραρχία τῆς χώρας, μὲ ἐπιστημονικὲς ἀποστολές καὶ μὲ τὴν ἀπονομὴ ἠθικῶν καὶ ὕλικῶν βραβείων. Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ κυριαρχεῖται ἀπὸ εὐδαιμονισμό, ἀπὸ θαυμασμὸ στὰ τεχνικὰ ἐπιτεύγματα καὶ ἀπὸ μιὰ ἰσχυρὴ τάση χρησιμοθηρίας, ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἀκαδημίας δυσχεραίνεται, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀποκτᾷ ἴσως μεγαλύτερη σπουδαιότητα, γιατί ἀνταποκρίνεται στὶς βαθύτερες ἀνάγκες τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ εὐαγγελικὸ ρητὸ «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται ἄνθρωπος» (Ματθ. 44) ἐκφράζει μιὰ αἰώνια ἀλήθεια ποὺ ἐμπνέει καὶ καθοδηγεῖ, ὅχι μόνο ἐκείνους ποὺ ἔχουν ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ τους στὴ θεραπεία τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπλὸ ἄνθρωπο, ποὺ ἔχει ἀναπτυγμένο τὸ συναισθημα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

Ἡ Ἀκαδημία δὲν διαφημίζει τὸ ἔργο της καὶ ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ σχετικὴ ἄγνοιά του ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία. Ὑπάρχει ὡστόσο ἓνα πρόβλημα τὸ ὁποῖο θὰ πρέπει νὰ ἐξεταστεῖ ὥστε νὰ ἐξευρεθεῖ μιὰ ἱκανοποιητικὴ λύση γιὰ τὴν ἐνημέρωση τουλάχιστο τοῦ κοινοῦ. Ἀπὸ ὅσα ἔχουν ὡς τώρα ἀναφερθεῖ ἡ σύντομη προεδρικὴ θητεία δὲν ἐπιτρέπει στὸν ἐκάστοτε Πρόεδρο νὰ πραγματοποιήσει μακρόπνοο πρόγραμμα. Γι' αὐτὸ ἀποτελεῖ στοιχειώδη προφύλαξη γιὰ ὅποιον ἀναλαμβάνει τὴν Προεδρία, νὰ μὴν ὑποσχεθεῖ ἔργα, ποὺ εἶναι ἀνθρωπίνως ἀδύνατο νὰ πραγματοποιήσει σὲ διάστημα δώδεκα μηνῶν, μὲ τοὺς ἀσφυκτικούς μάλιστα περιορισμούς ποὺ ἐπιβάλλει ἡ δημόσια διοίκηση καὶ τὸ δημόσιο λογιστικόν. Σύμφωνα πάντως μὲ τὸ ἔθιμο ποὺ ἐπικρατεῖ καὶ τὴν ἐπιταγὴ τοῦ Κανονισμοῦ, θὰ σκιαγραφήσω ἔστω καὶ ἀδρομερῶς τοὺς

τομείς εκείνους στους οποίους θα ἐπικεντρώσω τὴν προσοχή μου, δοκιμάζοντας τὴν ἐπιτάχυνση τοῦ ρυθμοῦ λειτουργίας τους ἢ τὴ διεύρυνση τῆς δραστηριότητάς τους.

Θὰ ἀρχίσω ἀπὸ τὶς σχέσεις μας μετὰ τὴ Διεθνή Ἑνωση Ἀκαδημιῶν (Δ.Ε.Α.) ποὺ ἐδρεύει στὶς Βρυξέλλες καὶ ἐκπροσωπεῖ τὶς ἀνθρωπιστικὲς σπουδές, τὰ οἰκονομικὰ καὶ τὶς καλὲς τέχνες. Ἡ ἐρευνητικὴ συνεργασία μας σήμερα συνίσταται στὴ συμμετοχή μας στὰ προγράμματα ἐκδόσεως τῆς ἀρχαίας ἀγγειογραφίας (Corpus vasorum antiquorum), τῆς ἐκδόσεως τῶν Βυζαντινῶν φιλοσόφων μέσα στὸ γενικότερο πρόγραμμα Corpus philosophorum Medii Aevi καὶ τῆς συμμετοχῆς μας στὴ σύνταξη τῆς Tabula Imperii Romani, ἡ ὁποία ἔχει ἀτονήσει καὶ ἤδη λαμβάνουμε μέτρα γιὰ τὴν ἐπιτάχυνση τῆς συμβολῆς μας στὴν ἀποπεράτωση τοῦ ἔργου. Θὰ συνεχιστεῖ ἐπίσης τὸ Σύνταγμα (Corpus) τῶν τοιχογραφιῶν τῆς μνημειώδους βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ποὺ εἰσηγήθηκε καὶ ἐγκαινίασε ὁ ἀείμνηστος Μανόλης Χατζηδάκης. Ἐπιπλέον ἐπιθυμοῦμε νὰ συμμετάσχουμε σὲ νέα προγράμματα. Ὅπως στὸ πρόγραμμα Συλλογὴ ἑλληνικῶν νομισμάτων (Sylloge nummorum graecorum), ποὺ καὶ παλαιότερα εἶχε ἀναφερθεῖ ἡ συμμετοχή μας ἀλλὰ ἔμεινε στὶς προθέσεις μας. Ἦδη μετὰ τὴ σχετικὴ συνεννόηση, μπορῶ νὰ ἀνακοινώσω ὅτι ὁ πρῶτος τόμος θὰ εἶναι ἡ ἐκδοσις τῆς συλλογῆς τοῦ καθηγητοῦ Ἀντ. Χριστομάνου ἀπὸ τὴν ἐπίτιμο διευθύντρια τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. Τὸ δεύτερο πρόγραμμα τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκουμε νὰ ἀναλάβουμε ἀφορᾷ στὴν Ἱστορία καὶ τὶς Πηγές τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου τοῦ Μεσαίωνα, τῆς Ἀναγέννησης καὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ θὰ τελεῖ ὑπὸ τὴ γενικὴ ἐπιμέλεια τοῦ κ. Walter Puchner, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Τρίτο πρόγραμμα στὸ ὁποῖο ἐπιδιώκουμε ἐκδοτικὴ συμμετοχή σὲ συνεργασία μετὰ τὸ Κέντρο Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν τοῦ Ε.Ι.Ε. εἶναι τὸ Σύνταγμα (Corpus) βυζαντινῶν ἀστρονόμων, ὅπου ὑπάρχουν ἀνέκδοτα κείμενα, τὸ τέταρτο ἔνταξη τῆς σειραῆς Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Παλαιογραφίας στὸ πρόγραμμα τῆς Δ.Ε.Α. Monumenta Palaeographica Medii Aevi. Γιὰ τὸ τελευταῖο ἐγχείρημα ὑπολογίζουμε σὲ συνεργασία μετὰ τὸ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς. Τὸ πέμπτο καινούργιο πρόγραμμα θὰ ἀναφέρεται στὴ μελέτη τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς μετὰ τὴν συνεργασία τῶν Ἑλλήνων ἐιδικῶν καὶ θὰ ἐνταχθεῖ στὸ πρόγραμμα τῆς Δ.Ε.Α. Monumenta Musicae Byzantinae. Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴ Δ.Ε.Α. Κάποια ὑποτυπώδης συνεργασία ὑπάρχει μετὰ ἄλλες ἐθνικὲς ἀκαδημίες μέσω διμερῶν ἀκαδημαϊκῶν συμφωνιῶν. Αὐτὲς θὰ πρέπει νὰ διευρυνθοῦν ἐὰν ὑπάρχουν προτάσεις γιὰ καθαρὰ ἐπιστημονικοὺς λόγους, ἰδιαιτέρως ἀπὸ χώρες ὅπως ἡ Ἀρμενία, ἡ Γεωργία, ἡ Οὐκρανία, ἡ Ρωσία λόγω τῶν ἱστορικῶν μας σχέσεων μετὰ τὶς περιοχὲς αὐτὲς καὶ τῆς παρουσίας ἐκεῖ ἑλληνικῶν πληθυσμῶν. Ἀπὸ τὶς βαλκανικὲς χώρες γιὰ τὴν ὥρα ὑπάρχει κάποια κινητικότητα στὴν συνεργασία μετὰ τὴ Γιουγκοσλαβία καὶ τὴ Ρουμανία.

Ἡ φροντίδα μου ὡς Προέδρου θὰ στραφεῖ μὲ ἰδιαίτερη στοργή πρὸς ὅλα βεβαίως τὰ ἐν ἐνεργείᾳ Κέντρα τῆς Ἀκαδημίας, θετικῶν καὶ θεωρητικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ νέα τὰ ὅποια ὅπως ἐλπίζουμε θὰ ἀρχίσουν νὰ λειτουργοῦν ἐντὸς τοῦ 2001. Ὡστόσο ὡς ἐκ τῆς εἰδικότητός μου θὰ μνημονεύσω τὸ πρόγραμμα τριῶν Κέντρων ποὺ μὲ ἐνδιαφέρουν ἰδιαίτερα.

Κέντρον Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ

Εἶναι τὸ Κέντρο ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴ σύνταξιν καὶ ἐκδοσὴ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς τε κοινῆς καὶ τῶν ἰδιωμάτων, ὅπως εἶναι ὁ πλήρης τίτλος του. Εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ παρεξηγημένα Κέντρα καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σχολιάζεται δυσμενῶς στὸν τύπο, διότι δὲν ἔχει προχωρήσει ἱκανοποιητικὰ ἢ ἐκδοσὴ τοῦ λεξικοῦ. Ἡ κριτικὴ αὐτὴ εἶναι ἐν μέρει δικαιολογημένη, ἐν μέρει ὅμως προέρχεται ἀπὸ τὴν μὴ ἐνημέρωσιν τῆς κοινῆς γνώμης ἀπὸ μέρους τῆς Ἀκαδημίας περὶ τίνος ἀκριβῶς πρόκειται.

Ἡ ἰδέα τῆς σύνταξης τοῦ λεξικοῦ αὐτοῦ ἀνήκει στὸν γλωσσολόγο Γεώργιο Χατζιδάκι, ὁ ὁποῖος ἀκολούθησε προγενέστερες ὑποδείξεις τοῦ Ἀδ. Κοραῆ καὶ τοῦ Γ. Ψυχάρη, ποὺ θεωροῦσαν τὸ Λεξικὸ ὡς τὴ βάση τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους. Ἡ πρότασις Χατζιδάκι ἀρχικὰ ἦταν γιὰ τὴ σύνταξιν Ὁθησαυροῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅπου θὰ ἐρευνᾶτο ἐπιστημονικὰ ὅλος ὁ γλωσσικὸς Ὁθησαυρὸς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς. Προσεκτικότερη ὅμως μελέτη τοῦ θέματος ἔπεισε τὸν Χατζιδάκιν ὅτι ἡ σύνταξις ἐνὸς τόσο κολοσσιαίου λεξικοῦ ἦταν ἀδύνατη. Ἐπειδὴ δὲ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἶχαν ἤδη ἐκδοθεῖ σημαντικὰ λεξικά ἀπὸ ξένους ἑλληνιστὲς καὶ εἶχε ἤδη συλλεγεῖ στὴν Ἑλλάδα ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ 1857 κάποιον διαλεκτικὸ ὕλικόν, ἀποφάσισε νὰ κατευθύνει τὰ πράγματα στὴ σύνταξιν λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς καὶ τῶν ἰδιωμάτων της. Τὸ 1914 ἰδρύθηκε μὲ Βασιλικὸν Διάταγμα τὸ Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς τῆς τε κοινῆς ὁμιλουμένης καὶ τῶν ἰδιωμάτων. Τὸ ἐπίθετον «ἱστορικόν» σημαίνει ὅτι αἱ λέξεις θὰ ἐξετάζοντο καὶ ὡς πρὸς τὶς διαδοχικὰς μορφολογικὰς μεταβολὰς τους καὶ ὡς πρὸς τὶς σημασιολογικὰς ἀλλαγὰς, πράγμα ποὺ δὲν γίνεται σὲ μεγάλο βαθμό, γι' αὐτὸ μερικοὶ ἀρνοῦνται τὴν ἱστορικότητα τοῦ λεξικοῦ. Μπορεῖ ὥστόσο νὰ ὑποστηριχθεῖ ὅτι ὁ τίτλος «ἱστορικόν» ἀνταποκρίνεται στὴ μεθοδολογικὴ ὁργάνωσιν τῆς συγγραφῆς τῶν λημμάτων διότι, ἔστω καὶ συνοπτικά, περιγράφει τὴν ἱστορίαν τῆς λέξεως φωνητικά, μορφολογικά, ἑτυμολογικά, σημασιολογικά, ὅχι ὅμως τὴν ἱστορίαν ἐν γένει τῆς ἑλληνικῆς.

Ὅταν τὸ 1926 ἰδρύθη ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ τὸ Λεξικὸν ὑπῆχθη σ' αὐτή, ὁ Χατζιδάκις παρατήρησε ὅτι τοῦτο «εἶναι μέγα, μέγιστον καὶ πρὸς πολλὰς παλαιὰς καὶ θὰ παλαισῇ ἔτι δυσκολίας». Ὁ ἐμπλουτισμὸς τοῦ ἀρχείου τοῦ Λεξικοῦ θὰ γινό-

ταν ὅπως ὑπέδειξε ὁ Κοραῆς μὲ τὴ συλλογὴ ὑλικοῦ μέσω γλωσσικῶν δαγωνισμῶν καὶ μὲ τὴν ἀποστολὴ τῶν συντακτῶν του στὴν ἐπαρχία γιὰ τὴ συλλογὴ προφορικοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ. Ἡ ἱδρυση τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ θεωρήθηκε τόσο σημαντικὸ ἐγχείρημα — ἃς σημειωθεῖ ὅτι καὶ σήμερα ὅσο γνωρίζω καμιὰ χώρα δὲν ἔχει ἓνα τέτοιο πρόγραμμα, ἐκεῖνο ποὺ ἐγινε στὴν Ἰταλία π.χ. εἶναι νὰ συνταχθοῦν διαλεκτικὰ λεξικά κατὰ περιοχὴ — ὥστε ἡ Ἀκαδημία τοῦ Βερολίνου ἔγραψε πρὸς τὸν Χατζιδάκιν: «Διὰ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ... θὰ καταλίπητε εἰς τὴν πατρίδα σας καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην τοῦ κόσμου ὁλόκληρου ὑπερήφανον κληρονομίαν τῆς ὁποίας αἱ μέλλουσαι γενεαὶ θὰ ἐκμεταλλευθοῦν τοὺς μεγάλους θησαυροὺς». Ὁ ἴδιος ὁ Χατζιδάκις σημείωσε ὅτι «ἡ γλῶσσα ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλεστέραν ἀπόδειξιν τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης διανοήσεως ἐκάστου ἔθνους, τὸ δὲ Λεξικὸν εἰς τὸ ὁποῖον ἀποταμιεύεται ἀποτελεῖ ἀρχεῖον αὐθεντικὸν τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς Ἱστορίας του, πιστὸν κάτοπτρον τοῦ πολιτισμοῦ του» καὶ ὅτι ὁ γλωσσικὸς θησαυρὸς ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητον ἀπόδειξιν τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους. Καὶ ὁ πρῶτος γενικὸς γραμματέας τῆς Ἀκαδημίας Σίμος Μενάρδος διακήρυσσε (1929) ὅτι τὸ Λεξικὸν «θὰ παραμείνῃ μνημεῖον τῆς εὐγενεστάτης τῶν γλωσσῶν καὶ τοῦ ἐπιφανεστάτου τῶν γλωσσικῶν ἀρχιτεκτόνων». Ὁ ἴδιος ὁ Χατζιδάκις ἐπέμενε συνεχῶς καὶ γιὰ τὴν ἐκδοσὴ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία «Λεξικοῦ τῶν ἐπιστημονικῶν ὄρων, ἐν τοῖς ὁποίοις μεγάλη ἐπικρατεῖ ἀταξία καὶ ἀκαταστασία. Πολλάκις — προσθέτει — ἔχομεν δύο ἢ τρεῖς ὄρους διὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἢ ξένας λέξεις, ἐνῶ ἔχομεν γνησίας καὶ πασιγνώστους ἑλληνικάς». Εἰσηγγεῖτο ἀκόμη καὶ τὴ σύνταξιν Λεξικοῦ τῶν ξένων λέξεων, τοῦ Γλωσσικοῦ ἄτλαντος τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ τὴ μελέτη τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν τοπωνυμίων.

Σήμερα τὸ Κέντρο Συντάξεως τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ ἀπασχολεῖ 7 ἐρευνητὲς στὸ Κέντρο τοῦ Λεξικοῦ καὶ ἓνα γραφέα, ἀπὸ τίς ὀργανικὲς δηλ. 12 θέσεις εἶναι συμπληρωμέναι μόνο 7. Τὸ Κέντρο ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο τμήματα: 1. Τὸ καθαυτὸ Κέντρο τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, καὶ 2. Τὸ Ἀρχεῖο Τοπωνυμίων καὶ Κυρίων ὀνομάτων ποὺ στοχεύει στὴ συναγωγὴ καὶ μελέτη τῶν ἑλληνικῶν τοπωνυμίων, κυρίων ὀνομάτων καὶ οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων μὲ ἓνα ἐρευνητὴ. Τὸ Κέντρο τοῦ Λεξικοῦ συγκεντρώνει 4.500.000 ἀρχειοθετημένα μὲ ἀλφαβητικὴ σειρὰ — τὸ μὴ ἀρχειοθετημένο ὑλικὸ εἶναι πολὺ περισσότερον — δελτία γλωσσικοῦ ὑλικοῦ καὶ τὸ Ἀρχεῖο 120.000 δελτία ὀνοματολογικοῦ ὑλικοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπάρχει σὲ ἐξέλιξιν τὸ πρόγραμμα «Ἀμνηστὸς» — στὸ ὁποῖο ἐργάζονται 10 συνολικὰ ἄτομα — τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι κυρίως ἡ ὀργάνωσις τοῦ συγκεντρωμένου ὑλικοῦ σὲ σωστὴ σειρὰ λημμάτων τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκονται εὐκόλῃ πλέον καὶ ὡς τώρα ἔχει τακτοποιηθεῖ τὸ 25% τοῦ ὑλικοῦ τοῦ Κέντρου.

Τὸ ὑλικὸ τοῦ λεξικοῦ εἶναι μόνον διαλεκτόφωνο, δὲν συμπεριλαμβάνει συστηματικὰ ἀποδελτιωμένο ὑλικὸ τῆς γραπτῆς λογοτεχνίας. Τὸ ὑλικὸ ποὺ συγκεντρώνεται

εἶναι δηλαδή αποκλειστικά ὑλικό τοῦ προφορικοῦ λόγου καί γραπτές μαρτυρίες χρησιμοποιοῦνται μόνο ἐπικουρικά. Ἐπομένως ὁ τίτλος τοῦ Λεξικοῦ *Ἱστορικὸν Λεξικὸν τῆς τε κοινῆς καὶ τῶν ἰδιωματίων* δὲν ἀντιστοιχεῖ πλέον πρὸς τὸ περιεχόμενό του καὶ ἐπιβάλλεται νὰ υἱοθετηθεῖ τὸ ταχύτερο ὁ τίτλος *Ἱστορικὸ Λεξικὸ τῶν νεοελληνικῶν διαλέκτων*. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καθυστέρηση στὴν ἐκδόσή του, αὐτὴ ὀφείλεται κατὰ τὴν ἀποψή μου σὲ δύο παράγοντες: ὁ ἓνας εἶναι τὸ ἀνεπαρκὲς προσωπικὸ καὶ οἱ ἀντίξοες συνθήκες κάτω ἀπὸ τίς ὁποῖες αὐτὸ ἐργάζεται· ὁ ἄλλος ἢ μὴ ἐμπλοκὴ τῆς ἐποπτεύουσας ἀρχῆς, δηλ. τῆς Ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀκαδημίας στὸ σύνολό της, ὅσο θὰ ἔπρεπε στὴν προώθηση τοῦ ἔργου. Ὁ χρόνος δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἀναλύσω ἐκτενέστερα τὴν παραπάνω ἀποψή μου. Σχετικὰ μὲ τὴν ἀνεπάρκεια τοῦ προσωπικοῦ ἀναφέρω ὅτι γιὰ παράδειγμα χῶρες μὲ ὀλιγότερο γλωσσικὸ πλοῦτο ἀπασχολοῦν στὴν προσπάθειά τους νὰ ὀργανώσουν ἀνάλογα προγράμματα πολλαπλάσιους ἐρευνητές, ἢ Βουλγαρία 50, ἢ Πολωνία 100 κ.ο.κ. Ἐπομένως, ἂν ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἀκαδημία ἐνδιαφέροντο ζωηρὰ γιὰ τὴν ἀποτελείωση τοῦ ἔργου, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπασχοληθοῦν τουλάχιστον 50-60 μόνιμοι ἐρευνητές. Ἀπλῶς γιὰ λόγους σύγκρισης θὰ ἀναφερθῶ σὲ ἓνα παρόμοιο ἐγχεῖρμα, τὸ *Θησαυρὸ τῆς Λατινικῆς Γλώσσας* ποὺ ἀνέλαβαν νὰ συντάξουν ἀπὸ τὸ 1892 πέντε γερμανικὲς ἀκαδημίες μὲ ἔδρα τὸ Μόναχο (Βερολίνου, Γοτtingης, Λειψίας, Μονάχου, Βιέννης). Σήμερα τὸ ἔργο ἐπικουρεῖται ἀπὸ 19 εὐρωπαϊκὲς ἀκαδημίες καὶ 6 ἐπιστημονικὰ ἰδρύματα. Ἐπιπροσθέτως 13 ἰδρύματα ἀπὸ διάφορες χῶρες χρηματοδοτοῦν τὴν ἐκδοση. Ἡ Λατινικὴ ὥς γνωστὸ εἶναι μιὰ οὐσιαστικὰ «νεκρὴ» γλώσσα κι ἐπομένως ὅλο τὸ τυπικὸ της ὑπάρχει στὰ σωζόμενα λατινικὰ κείμενα. Δὲν χρειάζεται δηλαδή συλλογὴ ὑλικοῦ ἀπὸ τὸν προφορικὸ λόγο. Συντάκτες τοῦ λεξικοῦ εἶναι ἐπιστήμονες ἐξειδικευμένοι τοὺς ὁποῖους προμηθεύουν οἱ ἐνδιαφερόμενες ἀκαδημίες. Τὸ προσωπικὸ αὐτὸ ἀνέρχεται σὲ 30-40 ἄτομα, καὶ τὸ τυπωμένο ἔργο ποὺ ἀρχισε τὸ 1900 ἔχει φθάσει σήμερα στὸ γράμμα Π. Αὐτὰ τὰ ἀναφέρω γιὰ λόγους δικαιοσύνης, ὅχι γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴν καθυστέρηση στὴν ἐκδοση τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Ἐγὼ ἤδη συνεννοηθεῖ μὲ τὴ διεύθυνση τοῦ Λεξικοῦ καὶ ὅλοι οἱ μόνιμοι ἐρευνητὲς θὰ ἀφοσιωθοῦν στὴ σύνταξη τοῦ ὑπόλοιπου μέρους τοῦ γράμματος δ γιὰ τὴν ἐτοιμασία τῆς ἐκδόσης τοῦ τμήματος αὐτοῦ. Μέχρις ὅτου περατωθεῖ αὐτὸ ἴσως οἱ συντελεστὲς τῆς πραγμάτωσης τοῦ «Ἀμνητοῦ» τελειώσουν καὶ μονιμοποιηθοῦν ὥστε νὰ ἀρχίσουν τὴν προσύνταξη τοῦ ἐπόμενου τοῦ δ ὑλικοῦ. Ἡ Ἀκαδημία εἶναι ἓνα πτωχὸ ἴδρυμα ποὺ διαθέτει ἐλάχιστους ἰδικούς της πόρους καὶ μόνο μὲ τὴν ὑλικὴ βοήθεια τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινῆς γνώμης μπορεῖ νὰ προχωρήσει. Εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς ἀγγλικῆς παροιμίας: δῶστε μας τὰ ἐργαλεῖα καὶ θὰ περατώσουμε τὸ ἔργο.

Ὅσο γιὰ τὴ συνεργασία τοῦ Κέντρου μὲ τοὺς ἐκδότες τοῦ εὐρωπαϊκοῦ γλωσσικοῦ ἄτλαντα, ἢ ὁποία ἔχει οὐσιαστικὰ διακοπεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια, ἤδη γίνονται

ἐνέργειες νὰ συνεργαστοῦμε καὶ πάλι μὲ τὴν ἐπιτροπὴ ἔκδοσής του ὀρίζοντας τὸ δικό μας νέον ἐκπρόσωπο.

Τὸ δεῦτερο Κέντρο στὸ ὁποῖο ἐπιθυμῶ νὰ ἀναφερθῶ εἶναι τὸ Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ἀρχαιότερα τῆς Ἀκαδημίας. Ἰδρύθηκε τὸ 1918 καὶ ἀπὸ τὸ 1926 ὑπῆχθη στὴ δικαιοδοσίᾳ τῆς Ἀκαδημίας. Ἐμπνευστὴς καὶ ἰδρυτὴς του ὑπῆρξε ὁ Νικόλαος Γ. Πολίτης, ὁ «πατέρας» τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας. Κύριοι σκοποὶ του: ἡ συγκέντρωση ἀδημοσίετου ὕλικου ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση, ἡ ἀρχειοθέτηση, ἡ ἀποδελτίωση, ἡ ταξινόμηση καὶ ἡ κατὰτάξις σὲ εἰδικὰ ἐπὶ μέρους ἀρχεῖα, ἡ σύνταξις σχετικῆς βιβλιογραφίας καὶ ἡ δημοσίευσις μελετῶν καὶ μονογραφιῶν ἀπὸ τοὺς ἐρευνητὲς τοῦ Κέντρου. Στὸ Κέντρο ἐνσωματώθηκε ἡ Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ (1914) «πρὸς διάσωσιν καὶ περισυλλογὴν τῶν ἀσμάτων, τῶν χορῶν καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ». Σήμερα τὸ ἡχογραφημένο σὲ ταινίες ὕλικὸ ἀντιγράφεται, στὸ πλαίσιο προγράμματος ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ Κέντρου, σὲ ἠλεκτρονικὴ καὶ ψηφιακὴ μορφή, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἀπὸ τὴ φθορὰ τοῦ χρόνου.

Τὸ Κέντρο διαθέτει ἐπίσης Μουσειακὴ Συλλογὴ ἀπὸ ἐργατικά ἐργαλεῖα, σκευὴ, ἐνδυμασίες, κεραμικὰ καὶ μουσικὰ ὄργανα ποὺ ἔχουν καταγραφεῖ σὲ ἠλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ, συντηρήθηκαν καὶ εἶναι ἔτοιμα νὰ ἐκτεθοῦν στὸ χῶρο τοῦ νέου κτιρίου. Διαθέτει ἀκόμη πλούσιο φωτογραφικὸ ὕλικὸ καὶ Τμῆμα Κινηματογραφικῶν θεμάτων τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Σήμερα τὸ ἀρχεῖο ἐμπλουτίζεται μὲ ταινίες video.

Στὸν προηγούμενον αἰῶνα ἔχει ἐπίσης συγκροτηθεῖ ὁ θησαυρὸς τῶν χειρογράφων, ὁ ὁποῖος ἐμπλουτίζεται συνεχῶς μὲ ἐτήσιους διαγωνισμοὺς συλλογῆς ὕλικου μὲ εἰδικὸ ἐρωτηματολόγιο καὶ μὲ τακτικὲς ἢ «ἐπ' εὐκαιρίᾳ» ἀποστολὰς τοῦ Κέντρου. Ὁ ὄγκος ὥστόσο καὶ ἡ πολυμορφία τοῦ συγκεκριμένου ὕλικου σὲ σχέση μὲ τὸν πολὺ περιορισμένο ἀριθμὸ τῶν μονίμων ἐρευνητῶν (σήμερα 10) ποὺ ἐργάζονται σ' αὐτὸ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν πλήρη ἀρχειοθέτηση καὶ ἐπιστημονικὴ ἀξιοποίησίν του. Εἶναι ἐνδεικτικὸ ὅτι ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν 350.000 περίπου σελίδων τῶν χειρογράφων ἔχει ἀρχειοθετηθεῖ μόνον τὸ 12%.

Τὸ 1995 συντάχθηκε ἀπὸ τὴ Διευθύντρια πρόγραμμα μηχανοργάνωσης τοῦ Ἀρχείου τοῦ Κέντρου τὸ ὁποῖο ἐγκρίθηκε στὰ πλαίσια τοῦ Β' Πακέτου Στήριξης. Ἡ διαχείρισις τοῦ Προγράμματος ἔδωσε τὴν εὐκαιρίαν ἀνασυγκρότησης ἐκ βάθρων τοῦ Ἀρχείου-Βιβλιοθήκης καὶ στοὺς ἐρευνητὲς τὴ δυνατότητα περαιτέρω διερεύνησης τῶν θεμάτων τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ μὲ σύγχρονα μέσα. Ἐτσι ὁ τεράστιος ὄγκος ὕλικου (12.000 λαογραφικὰ βιβλία καὶ ἀνάτυπα, 5.000 χειρόγραφα, 25.000 ὥρες ἡχογραφήσεων σὲ 1.700 μαγνητοταινίες καὶ πολυάριθμες κασέτες, 12.000 δίσκοι καὶ 1.000 περίπου ἀντικείμενα μουσειακοῦ χαρακτήρα) κατέστη δυνατό νὰ τιθασευθεῖ μὲ τὴ δημιουργία βάσεων δεδομένων.

Τώρα πιά με ύλικοτεχνική υποδομή σύγχρονου έρευνητικού ιδρύματος τὸ Κέντρο αὐτὸ εἶναι ἔτοιμο νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ μεγάλο βῆμα τῆς ἐξόδου του πρὸς τὸ εὐρύτερο ἀνταγωνιστικὸ κοινὸ μετὰ τὴν καθιέρωση σειρᾶς δημοσιευμάτων μετὰ τὸν γενικὸ τίτλο «Πηγὲς τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ» καὶ τὴν παραγωγή σύγχρονων ἡλεκτρονικῶν ἐκδόσεων (γιά τὴν Παναγία στὴ λαϊκὴ παράδοση, τὴ γυναίκα στὴ νεοελληνικὴ παράδοση, τὶς λαϊκὲς παραδόσεις γιά τὸν Μεγαλέξανδρο, τὸ παραδοσιακὸ παιχνίδι κλπ.). Σημαντικὴ θὰ εἶναι καὶ ἡ συνεργασία τοῦ Κέντρου μετὰ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ καθὼς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ του φροντίδα γιά τὴν προώθηση ἀξιόλογων προσπαθειῶν στὴν ἐλληνικὴ περιφέρεια, ὅπως τὸ Μουσεῖο τῆς Ἑλιδας στὰ Καψαλιανὰ τῆς Μονῆς Ἀρκαδίου, τὸ «Μουσεῖο τοῦ Ψωμιοῦ» στὴν Ἀμφίκλεια Θηβῶν καὶ τὸ Μουσεῖο Γεωργικῶν Ἐργασιῶν καὶ παραδοσιακῆς τεχνολογίας στὸ Βελεστίνο. Τὸ παραπάνω πρόγραμμα τοῦ Κέντρου εἶναι ὁμολογουμένως πλούσιο, ἐλλεῖπει ὥστόσο ἓνα σύνταγμα ἐκδόσεως μονογραφικῶν ὑψηλῆς στάθμης ἢ ἔστω συνέχιση τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπεξεργασίας καὶ ἐκδόσεως βασικῶν λαϊκῶν κειμένων ὅπως τὰ παρὰμύθια, οἱ παροιμίαι, τὰ τραγούδια, οἱ παραδόσεις κλπ.

Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ προγράμματος ἐκσυγχρονισμοῦ, θεωρεῖται ἀπαραίτητη ἡ μεταστέγασή του σὲ χῶρο κατάλληλο νὰ στεγάσῃ τὶς πολλαπλὲς δραστηριότητές του καὶ εἶναι εὐτύχημα ποὺ τύχη ἀγαθὴ τὸ Ἴδρυμα Λίλιαν Βουδούρη μετὰ τὴν γενναία χορηγία του ἐξασφάλισε Στέγη γιά τὸ Κέντρο σὲ εὐρύχωρο, νεοκλασικὸ κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἡπίτου 3, στὴν Πλάκα. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ χρονοβόρα διαδικασία νομικῶν, γραφειοκρατικῶν καὶ ἄλλων διατυπώσεων καθυστέρησης δύο καὶ πλέον ἐτῶν ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἀρχίσει ἐπιτέλους ἡ ἀνακαίνιση τοῦ κτιρίου καὶ ὅτι τὸ Κέντρο θὰ μπορέσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 2001 τὸ πρῶτο του συνέδριο ἀφιερωμένο στὸν ἱδρυτὴ του Νικόλαο Πολίτη στὸ νέο του κτίριο.

Τρίτο εἶναι τὸ Κέντρον Ἐκδόσεως Ἔργων Ἑλλήνων Συγγραφέων. Τὸ σημαντικὸ αὐτὸ Κέντρο ἀπὸ τὴν ἱδρυσὴ του τὸ 1958 ὑπολειτουργεῖ. Σήμερα ἔχει 4 ἐρευνητές, παρ' ὅλο ποὺ φιλοδοξεῖ νὰ ἐτοιμάσῃ ἀξιόπιστες ἐκδόσεις τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ἕως τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ ἐρευνητὲς τὸ Κέντρο αὐτὸ χρειάζεται καὶ ἐξειδικευμένη βιβλιοθήκη. Ἀξιόλογες συλλογὲς φιλολογικῶν βιβλίων στὴν Ἑλλάδα ἔχουν τὰ Σπουδαστήρια τοῦ Α.Π.Θ., τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Κρήτης, ἀλλὰ δὲν λειτουργεῖ ἀκόμη σύστημα δανεισμοῦ ἀπὸ ἱδρυμα σὲ ἱδρυμα. Γιά τὸ λόγο αὐτὸ μετὰ τὸν συνάδελφο καθηγητὴ Ἀθανάσιο Καμπύλη, Ἐπόπτη τοῦ Κέντρου, ἐπιδιώκουμε τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς βιβλιοθήκης. Μόνον τὸ Ἴδρυμα Λεβέντη ἀνταποκρίθηκε πρὸς τὸ παρὸν στὴν ἐκκλησίᾳ μας πρὸς τοὺς ἰδιώτες χορηγοὺς. Μαζὶ μετὰ τὴν ἐπιδίωξη πλήρωσης τῆς θέσης τοῦ διευθυντῆ τοῦ Κέντρου καὶ τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐρευνητῶν συστήθηκε ὡς ὑποβοηθητικὴ ὑποδομὴ ἡ ἐκδοση

σειρᾶς φιλολογικῶν μονογραφιῶν μὲ τὸ ὄνομα ΠΟΝΗΜΑΤΑ, ἡ ὁποία φιλοδοξεῖ νὰ ἀποτελέσει ἐπιστημονικὸ βῆμα προπαντὸς γιὰ νεότερους συναδέλφους. Ἡ σειρὰ ἀριθμεῖ ἤδη 3 τόμους.

Οἱ ἐκδόσεις ἔργων Ἑλλήνων συγγραφέων ἀποτελοῦν τρεῖς διαφορετικὲς σειρές:

1. Σειρὰ ἀρχαίων συγγραφέων — βιβλιοθήκη Μανούση, δηλ. ἐκδόσεις κειμένων μὲ ἐπιλεκτικὸ κριτικὸ ὑπόμνημα, Εἰσαγωγή καὶ μετάφραση. Ἐν ἑξαιρέσει κανεὶς τις μακρὲς εἰσαγωγὰς τοῦ Ἰω. Συκουτρῆ, ἡ σειρὰ μοιάζει μὲ τὴν «Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη», τὴν ὁποία ἐγκαινίασε προπολεμικὰ γιὰ λογαριασμὸ τῆς Ἀκαδημίας ὁ ἀείμνηστος Συκουτρῆς. Ἡ σειρὰ ἀριθμεῖ 5 τόμους.

2. Σειρὰ κριτικῶν ἐκδόσεων βυζαντινῶν ἱστορικῶν μὲ τὸν τίτλο: Corpus Fontium Historiae Byzantinae. Series Atheniensis. Τὸ Corpus τῶν πηγῶν τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας εἶναι διεθνὲς πρόγραμμα ποὺ κηδεμονεύεται ἀπὸ τὴν Διεθνῇ Ἑταιρεία Βυζαντινῶν Σπουδῶν μέσω μιᾶς ἑξαμελοῦς ἐπιτροπῆς (στὴν ὁποία ἀνήκουν καὶ οἱ συνάδελφοι καθηγητὲς Μ. Μανούσκακας καὶ Ἀ. Καμπύλης) καὶ ἐκδίδεται σὲ διαφορὰς χώρες σὲ ἐπιμέρους σειρές. Ἡ Series Atheniensis τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι μιὰ ἀπὸ αὐτές. Ἐχουν ἐκδοθεῖ ἔως τώρα στὴ σειρὰ μας 2 ἔργα, καὶ ἐτοιμάζεται τὸ τρίτο.

3. Σειρὰ κριτικῶν ἐκδόσεων ὅπως οἱ γνωστὲς σειρές Bibliotheca Teubneriana καὶ Oxford Classical Texts. Κείμενο μὲ κριτικὸ ὑπόμνημα, Εἰσαγωγή ποὺ θὰ ἀναφέρεται κυρίως στὴν ἱστορία τῆς χειρόγραφης παράδοσης τοῦ κειμένου καὶ τὸ χαρακτήρα τῆς ἑκδοσης. Ἡ σειρὰ αὐτὴ μόλις ἀποφασίστηκε καὶ δὲν ἔχει ἀκόμα κυκλοφορήσει κανένας τόμος, ἔχει ὅμως παραδοθεῖ πρὸς κρίσιν ὁ πρῶτος τόμος ποὺ ἐτοιμάστηκε ἀπὸ ἐρευνητὴ τοῦ Κέντρου.

Τὸ ἀνεξάρτητο Ἰνστιτοῦτο Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας ἐκτὸς ἀπὸ τίς συνήθειες ἀσχολίες του προγραμματίζει γιὰ τὸ 2001 τίς ἑξῆς ἐκδηλώσεις:

Διεθνῇ Συνέδρια: — Σὲ συνεργασία μὲ τὸ Σπίτι τῆς Κύπρου καὶ τὴ Γεννάδειο Βιβλιοθήκη ὀργάνωση διεθνοῦς συνεδρίου μὲ θέμα: «Ἀπὸ τὴν Κύπρο στὴ Βενετία. Ὅψεις τῆς κυπριακῆς διασπορᾶς» (Ἀθήνα, 2-3 Μαρτίου 2001). Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου προγραμματίζεται ἑκθεση στὴ Γεννάδειο Βιβλιοθήκη μὲ θέμα: «Ἡ Κύπρος τῆς Γαληνοτάτης» (εἰκόνες ἀπὸ κυπριακὲς μονές, ἔγγραφα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας, χάρτες ἀπὸ τὴ Γεννάδειο Βιβλιοθήκη καὶ τὸ μουσεῖο Correr τῆς Βενετίας).

— Σὲ συνεργασία μὲ τὸν Μονεμβασιώτικο Ὁμιλο ὀργάνωση διεθνοῦς συνεδρίου μὲ θέμα: «Ἕλληνες καὶ Βενετοί: ἀπὸ τὴν προσέγγιση στὴν ἀφομοίωση» (Μονεμβασία, Ἰούλιος 2001).

— Σὲ συνεργασία μὲ τὴν Γαλλικὴ Ἀρχαιολογικὴ Σχολὴ ὁργάνωση διεθνoῦς συνεδρίου μὲ θέμα: «Ἀρχαιολογία καὶ ἱστοριογραφία τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναγέννησης» (Βενετία, Σεπτέμβριος 2001).

Τὸ μεγάλο νέο ἐπίτευγμα τῆς Ἀκαδημίας, τὸ Ἴδρυμα Ἱατροβιολογικῶν Ἐρευνῶν τὸ ὁποῖο ἐλπίζεται βάσιμα ὅτι θὰ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς Εὐρώπης, χωρητικότητος 25.000 τ.μ. ποὺ θὰ στεγάσει 7 ἐρευνητικὰ ἰνστιτοῦτα καὶ θὰ καλύψει ὅλο τὸ φάσμα τῆς ἱατροβιολογικῆς ἔρευνας εὐρίσκεται στὴ φάση τοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ τῆς στελέχωσης μὲ προσωπικότητες Ἑλλήνων ἐρευνητῶν, κυρίως τῆς ἀλλοδαπῆς. Σὲ συνεργασία μὲ τὰ ἄλλα ἐρευνητικὰ κέντρα τῆς χώρας φιλοδοξοῦμε νὰ συμβάλουμε στὴν πρόοδο τῆς ἔρευνας στὸν ἐνδιαφέροντα αὐτὸν τομέα, πράγμα ποὺ ἐκτὸς τῶν ἄλλων θὰ ἔχει θετικὲς ἐπιπτώσεις στὴν υἱεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Θέλω μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ νὰ εὐχαριστήσω ἀπὸ μέρους τῆς Ἀκαδημίας τὸν πολιτικὸ κόσμο ποὺ τὸ ἀγκάλιασε καὶ ἰδιαίτερα τὴν παρούσα Κυβέρνηση, ἡ ὁποία συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴν ἱδρυσή του.

Τέλος ἡ παλαιὰ ἐπιθυμία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἱδρυση διεθνoῦς κέντρου ἀκαδημῶν στὸ χῶρο τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ ἄλλους τοῦ Ἀκαδήμου εἶχε τύχει ἀντιλαμβάνομαι τῆς ἐγκρίσεως τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Σημίτη, τοῦ πρώην ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ τῶν συναρμοδίων ὑπουργῶν καὶ εὐελπιστοῦμε ὅτι σύντομα τὸ ὄραμα αὐτὸ θὰ ἀρχίσει νὰ πραγματώνεται. Ἡ συγκέντρωση διεθνῶν προσωπικοτήτων τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ στὸν χῶρο αὐτὸ θὰ ἀνυψώσει ὅπως εἶναι φυσικὸ τὸ πολιτισμικὸ ἐπίπεδο τῆς χώρας μας καὶ θὰ τὴν προβάλει διεθνῶς ὡς χώρα ὅπου διακονεῖται καὶ πάλι τὸ εὐγενὲς ἰδεῶδες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Θὰ ἀναφερθῶ σὲ δύο γενικότερα θέματα ὅπου θὰ ἐκφράσω τὸν προσωπικὸ μου προβληματισμὸ καὶ μαζὶ τὴν ἀγωνία μου, τὴν ὁποία εἶμαι βέβαιος ὅτι συμμερίζεται καὶ ἡ Ἀκαδημία ὡς σῶμα. Τὸ πρῶτο θέμα ἀναφέρεται σὲ μιὰ εἰδικότερη τροπὴ ποὺ πῆρε μεταπολεμικὰ ἡ ἐξέλιξη τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας. Ἡ γλώσσα εἶναι τὸ βασικότερο στήριγμα ἑνὸς ἔθνους καὶ τὸ πιὸ ἀναπαλλοτρίωτο κτῆμα του. Ἡ φάση τῆς ἐξέλιξης ποὺ περνᾷ ἡ γλώσσα μας ἀφότου ἐπικράτησε πλήρως ἡ δημοτικὴ εἶναι ἀνησυχητικὴ καὶ δυστυχῶς οὔτε ἡ Ἀκαδημία ἀλλὰ γιὰ τὴν ὥρα οὔτε καὶ ἡ παιδεία διαθέτουν τίς δυνάμεις ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἐπηρεάσουν ἀποτελεσματικὰ τὴν κατὰσταση.

Πηγὴ ἀνησυχίας μου στὸ θέμα τῆς γλώσσας εἶναι ἡ βίαιη εἰσβολὴ ξένων λέξεων καὶ ὄρων ποὺ υἱοθετοῦνται χωρὶς ἔλεγχο καὶ ἀτυχῶς πολιτογραφοῦνται ἀπὸ τὸν τύπο καὶ τμήματα τῆς κοινωνίας μὲ ἀνεξήγητη βιασύνη. Πρόκειται γιὰ πολυάριθμες λέξεις καὶ ὄρους ποὺ ξεφυτρώνουν κακόηχοι, ἀκαλαίσθητοι, κάποτε ἀκατάληπτοι, κυρίως στὸν τύπο καὶ τὴν καθημερινὴ ὁμιλία ὀρισμένων κοινωνικῶν ὁμάδων, ἰδιαίτερα τῶν

νέων. Μερικὲς ἀπὸ τῶν παλαιότερες αὐτὲς λέξεις παίρνουν ἓνα βερνίκι ἐλληνικότητος: στρουκτουραλισμός, ἀβανκαρισμός, πάрко, τρέσα, σιλό, κ.ἄ., ἄλλες ὅμως —καὶ εἶναι ἡ μεγάλη πλειοψηφία— χρησιμοποιοῦνται χωρὶς καμιά προσαρμογή: γκλάμορ, μάρκετινγκ, στάνταρτ, μαζούτ, πασπαρτού, γκουρού, κομπιούτερ, μπαργούμαν, τσεκάπ, πόιντ σύστεμ κ.ἄ.π. καὶ παραμένουν ἀναφομοίωτες καὶ ξένα σώματα ἀφοῦ δὲν προσαρμόζονται στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα οὔτε γραμματικὰ οὔτε ὀρθογραφικά.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῶν ἐπιστημῶν, τῆς τεχνολογίας, τῆς μόδας, τοῦ ἀθλητισμοῦ κλπ. δημιουργεῖ τὴν ἀνάγκη νὰ πλαστοῦν νεολογισμοί, νέες δηλαδὴ λέξεις καὶ ὅροι γιὰ τὴν ἔκφραση τῶν νέων ἐννοιῶν. Ἡ πρόχειρη ὅμως καὶ ἀπερίσκεπτη σπουδὴ υἱοθέτησης τῶν ξενικῶν ὅρων, τὴν ὁποία ἀποδοκίμασε ὁ Στέφανος Κουμανούδης ἤδη τὸν περασμένο αἰῶνα, ἡ κακὴ παράφραση τῶν ξένων προτύπων ἢ ἀποδοχὴ τους ὡς ἔχουν (σιντί, σκίνχεντ, κίτς κ.ἄ.) ζημιώνει ἄμεσα τὸν ἐθνικὸ γλωσσικὸ μας θησαυρό. Γιὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀντιμετώπισης τῶν ἀνεπιθύμητων νεολογισμῶν ἡ Ἀκαδημία συνέστησε τὸ *Γραφεῖον Ἐπιστημονικῶν Ὁρῶν καὶ Νεολογισμῶν* ποὺ ἂν καὶ ἐπανδρωμένο μὲ δύο μόνον ἐπιστήμονες ἔχει πραγματοποιήσει πολὺ ἀξιόλογο ἔργο· πρέπει ἐπομένως νὰ ἐξευρεθοῦν πόροι γιὰ τὴν πρόσληψη τεσσάρων τουλάχιστον ἀκόμη εἰδικῶν ἐπιστημόνων γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ μὲ κάποια ἐλπίδα ἐπιτυχίας ἡ χιονοστιβάδα τῶν ξενισμῶν. Ἔργο τῶν ἐπιστημόνων αὐτῶν εἶναι ἡ δημιουργία νέων ὅρων ἀκραιφνῶς ἐλληνικῶν ἢ τουλάχιστον ἀφομοιώσιμων ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς ὀρθογραφίας. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν καθοδηγεῖται καὶ ὅτι ἡ χρῆση εἶναι ὁ μεγαλύτερος ρυθμιστικὸς παράγοντάς της ἀφοῦ ἡ γλῶσσα εἶναι πρωταρχικὰ ὄργανον προφορικῆς συνεννόησης —*usus loquendi norma*, ὅπως δίδαξε κι ὁ Ὅρατιος —ἀλλὰ στὴν περίπτωσιν τῶν νεολογισμῶν μπορεῖ ἴσως μὲ μιὰ σύντονη προσπάθεια νὰ ἀνακοπεῖ, ἔστω καὶ μερικῶς, ἡ εἰσβολὴ τῶν κακόγουστων αὐτῶν ξένων λέξεων καὶ ὅρων. Ὑπάρχει ἀμυδρὰ ἐλπίδα ὅτι ὁ ἴδιος ὁ λαὸς θὰ ἀπορρίψει μερικὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω ἀνεπιθύμητα στοιχεῖα ὅπως συνέβη στὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ στὸ παρελθόν. Ἐκεῖνο ὥστόσο ποὺ αὐτὴ τὴ φορά φοβίζει ἰδιαίτερα εἶναι ἡ λεγόμενη παγκοσμιοποίηση, ἡ ὁποία στὸ χαμηλὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο ἔχει εἰσβάλλει σὰν λαίλαπα σαρώνοντας τὰ πάντα στὸ πέρασμά της.

Τὸ δεύτερον θέμα γιὰ τὸ ὁποῖο ὡς ἐκπαιδευτικὸς θὰ ἐκφράσω τὴν ἀγωνία μου εἶναι ἡ σχέση τοῦ σχολείου μας μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Ἡ παιδεία ἦταν ποὺ μὲ τὰ ἰδανικά της καθοδηγοῦσε τοὺς Ἕλληνας στὸ σκοτάδι τῆς Τουρκοκρατίας νὰ ἀποκτήσουν ἐθνικὴ συνείδηση, νὰ λύσουν τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας καὶ νὰ ξαναπάρουν τὴ θέση ποὺ τοὺς ταίριαζε ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἔθνη. Ἡ παιδεία εἶναι ἓνα πολὺ μεγάλο θέμα ποὺ πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολεῖ πάντοτε. Ἡ ἔγνοια μας πρέπει νὰ εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερη καθὼς στὰ 170 χρόνια ἐλεύθερου βίου τοῦ ἐλληνικοῦ κράτος δὲν κατόρθωσε νὰ διαχει-

ριστεῖ ἐπωφελῶς τῇ βαριά ἀλλὰ μοναδικῇ ἀρχαίᾳ κληρονομίᾳ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπωφελήθηκαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπωφελοῦνται τόσοι λαοί. "Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἀναγεννήθηκε κυρίως μὲ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ θαμμένου ἑλληνορωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Τὸ ἀνήσυχο πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων εἶναι ποὺ ἀμφισβήτησε τὴ συμβατικὴ σοφία, κάτι ποὺ ἔκαμε τὸν ἄνθρωπο νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ ἀπάνεμο λιμάνι, νὰ ξανοιχτεῖ σὲ τρικυμισμένες θάλασσες καὶ νὰ ἀνακαλύψει νέους ὁρίζοντες. Τὸ Εὐρωπαϊκὸ πνεῦμα ζύπνησε κεντρισμένο ἀπὸ τὸν ἐπανασυχρωτισμὸ τοῦ μὲ τὰ κλασικὰ γράμματα. Ἡ διαδικασία αὐτὴ ἄρχισε περίπου τὸ 1200 καὶ παρὰ τὶς σποραδικὰ διαλείψεις καὶ τὶς ὀπισθοδρομήσεις προχώρησε μὲ γοργὸ ρυθμὸ ἕως ὅτου μεταξὺ 1300 καὶ 1600 ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἄδραξε τὴν εὐκαιρία ποὺ τῆς προσφέρθηκε καὶ ἀφοῦ ἐνστερνίστηκε τὶς τέχνες καὶ τὰ ἱδανικὰ τῆς κλασικῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Ρώμης, τὰ ἀφομοίωσε ἐν μέρει μὲ τὴ μίμηση καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τους, ἐν μέρει μὲ δημιουργία καινούργιας τέχνης καὶ σκέψης καὶ κάτω ἀπὸ τὴ δυνατὴ ὥθησή τους δημιούργησε τὸ νεότερο πολιτισμὸ τῆς. Πρωταρχικὸ δηλαδὴ στοιχεῖο τῆς Ἀναγέννησης ὑπῆρξε ἡ στροφή πρὸς τοὺς συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος Ἑλληνες καὶ Λατίνους, στὴ μελέτῃ τῶν ὁποίων βασίστηκε ἡ πολιτιστικὴ ἀνανέωση τῆς Δύσης. «Ὅ,τι ἔχομεν, σχεδὸν στὸ σύνολό του, ὁφείλεται στοὺς Ἑλληνες», διακήρυξε ὁ Anatole France.

Στὴν ἐλευθερωθεῖσα Ἑλλάδα ἡ μεταφύτευση τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ προγράμματος τοῦ γυμνασίου τῆς Βαυαρίας ἀπὸ τὴν Ἀντιβασιλεία δὲν ἔφερε τοὺς ἀναμενόμενους καρπούς, ἀν λάβει κανεὶς ὑπόψη τὴν κοπιώδη προσπάθεια ποὺ ἔχει καταβληθεῖ. Ἀτυχῶς γιὰ πολλοὺς λόγους δὲν μπορέσαμε νὰ ἐνστερνισθοῦμε τὸν δημιουργικὸ πυρήνα τοῦ ἀρχαίου πνεύματος καὶ ἡ λίγη κλασικὴ παιδεία ποὺ μᾶς ἀπέμεινε φαίνεται πιά ἀνῆμπορη νὰ προσδώσει στὸν πνευματικὸ μας βίον τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἐκείνη διάσταση ποὺ πρέπει νὰ χαρακτηρίζει τὸν πνευματικὸ βίον ἐνὸς Ἑλλήνα, ἀφοῦ φιλοδοξοῦμε νὰ εἴμαστε φυσικοὶ συνεχιστὲς τῆς. Τὰ καταπληκτικὰ βήματα ποὺ ἔκαμε ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν τεχνολογία βοηθοῦν στὴν κατανόηση τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἀλλὰ μᾶς ἀποξένωσαν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μας καὶ τοὺς συνανθρώπους μας, γιατί δὲν βρήκαμε τρόπο τὰ κλασικὰ γράμματα ποὺ ἔχουν ὡς κέντρο τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀφήνουν τὴ σφραγίδα τους στὴν ψυχὴ μας.

Εἶναι τραγικὸ νὰ διαπιστώνει κανεὶς ὅτι στὰ 170 χρόνια ἐλεύθερου βίου μόνο ὁ Διονύσιος Σολωμός, ὁ Ἀνδρέας Κάλβος, ὁ Καβάφης καὶ ὁ Παλαμᾶς, καὶ ἀπὸ τὴ γενιά τοῦ '30 κυρίως οἱ ποιητὲς Ἀγγελος Σικελιανός, Γεώργιος Σεφέρης καὶ Ὀδυσσεὺς Ἐλύτης ἀξιοποίησαν δημιουργικὰ τὴν κλασικὴ μας κληρονομιά. Στὴ δοκιμὴ τους ἀφομοιώθηκε τὸ πνεῦμα τῶν κειμένων καὶ ἀπὸ τὰ καινούργια ρηζικέλευθα δημιουργήματά τους ξεπήδησε μιὰ πρωτόγνωρη φρεσκάδα ποὺ θυμίζει τὴν ἐμφάνιση τῆς ἑλληνικῆς λυρικῆς ποίησης τὸν 7ο αἰῶνα π.Χ.

Ἀπὸ τίς δύο κλασικὲς γλῶσσες τὰ Λατινικὰ ἐξακολουθοῦν νὰ μὴ διδάσκονται μὲ ἐπάρκεια καὶ ὅπως ἀκούγεται βαδίζουμε πρὸς πλήρη κατάργησίν τοὺς, ἐνῶ καὶ τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ μὲ τὸν τρόπο πού διδάσκονται καὶ τόσο λίγος, δὲν ἀσκοῦν πιὰ οὐσιαστικὴ ἐπιρροὴ στὴ μόρφωση τῶν νέων. Ἡ μοναδικὴ ἑλληνικὴ γλῶσσα, πού ἔταν μελετᾶται ὁρθὰ ἀναπτύσσει τὴν πνευματικὴν πειθαρχία καὶ τὴν καλαισθησία τοῦ μαθητῆ συνδυάζοντας τὴν ἐκπληκτικὴ νοηματικὴ τῆς ἀκρίβειας μὲ τὴν ἐκφραστικὴ τῆς εὐελιξίας, ἔχει παραγκωνιστεῖ ὡς μέσο παιδαγωγικὸ γιὰτὶ στὸ σχεδιασμὸ τοῦ σχολικοῦ προγράμματος ἔχει ἐπικρατήσῃ ὁ ἄκρατος παιδαγωγισμὸς καὶ ἡ κρίσις θὰ γίνῃ ἀκόμα πιὸ βαθιὰ μὲ τὸν οἰκονομισμό πού στὶς ἡμέρες μας εἰσβάλλει στὴν ἐκπαίδευση. Ὅπως πληροφοροῦμαστε, ἡ ἐκπαιδευτικὴ πρακτικὴ δὲν σχετίζεται πλέον μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητος, ἀλλὰ θεσμοθετεῖ μιὰ σχέση παραγωγῶν-καταναλωτῆ. Ὁ μαθητὴς δηλ. θὰ διδάσκεται μόνο ὅ,τι θὰ τοῦ ὑπόσχεται οἰκονομικὴ ἀνταμοιβή. Ἀπεμπολήσαμε ἔτσι τὴ γενικότερη μορφωτικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἀξία τῶν ἀρχαίων κειμένων πού ἀποτελοῦν τὴν πνευματικὴν κληρονομιά τῶν προγόνων μας. Τὰ ἄλλα ἔθνη ὁσάκις κρίνουν ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη γιὰ προσαρμογὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τοὺς συστήματος στὰ νέα δεδομένα ὀρίζουν πολυμελεῖς ἐπιτροπὲς μὲ ἐκπροσώπους ἀπὸ ὅλο τὸ κοινωνικὸ φάσμα, οἱ ὁποῖες ἔπειτα ἀπὸ ἐνδελεχὴ μελέτη τοῦ θέματος ὑποβάλλουν τίς προτάσεις τοὺς στοὺς ἀρμοδίους. Ἀπὸ τίς προτάσεις αὐτὲς ὅσες υἱοθετοῦνται δοκιμάζονται πειραματικὰ καὶ ἂν τὰ ἀποτελέσματα εἶναι ἐνθαρρυντικὰ τότε μόνον ἐμβολιάζονται πάνω στὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα. Στὴν Ἑλλάδα ὅμως παριστάμεθα μάρτυρες μιᾶς διαφορετικῆς καὶ θὰ ἔλεγα ἐπικίνδυνης πρακτικῆς: ἀλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις πού βασίζονται σὲ εἰσηγήσεις ὀλίγων παιδαγωγικῶν συμβούλων. Ὅμως οἱ μοντέρνοι αὐτοὶ παιδαγωγοὶ-σύμβουλοι εἶναι τόσο ἐξειδικευμένοι, ὥστε, ἐνῶ βλέπουν τὸ δέντρο, ἀδυνατοῦν νὰ δοῦν τὸ δάσος. Ἡ παιδεία εἶναι ἓνας τόσο θεμελιακὸς θεσμὸς πού δὲν πρέπει νὰ ἀφήνεται στὴν κρίσιν λίγων μόνον ἀνθρώπων, ὅσο εἰδικοί καὶ ἂν εἶναι. Τὸ ἄλλο μειονέκτημα τῆς πρακτικῆς αὐτῆς εἶναι ὅτι ἡ παιδεία γιὰ νὰ ἀποδώσῃ καρπὸς χρειάζεται μακρόπνοια πολιτικὴ καὶ ὅχι συνεχεῖς ἀλλαγές.

Δυστυχῶς ἀπὸ τὴν ἴδρυση τοῦ νεοελληνικοῦ κράτους ἡ θεώρηση καὶ πρόσληψιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων γινόταν μονάχα ἀπὸ στενὰ γλωσσικὴ ἄποψιν καὶ τὴ γραμματο-συντακτικὴ ἀνάλυσιν τῶν λέξεων χωρὶς τὴν ἱστορικὴ «προοπτικὴ» πού ἐπιβαλλόταν καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀπέδωσε τοὺς ἀναμενόμενους καρπούς. Προσεχόταν ἰδιαιτέρα ἡ γραμματικὴ καὶ λιγότερο ἡ δημιουργικὴ κριτικὴ ἐπεξεργασία τῶν κειμένων, καὶ ἔτσι ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ὡς πολιτισμὸς ἀγνοήθηκε σχεδὸν παντελῶς. Οἱ φιλόλογοι κατετρίβοντο μὲ λεπτομέρειες καὶ ἀγνοήθηκε τὸ σύνολο καὶ προπαντὸς ὁ βασικὸς σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοὺς πού ἦταν κυρίως ἡ κριτικὴ ἐργήγορση τοῦ μαθητῆ. Γιὰ τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ ὑπεύθυνοι δὲν ἦσαν μόνο οἱ δάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰστασις τῆς

έλληνικῆς κοινωνίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της γιατί εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει τεράστια προβλήματα, πολιτικά καὶ οἰκονομικά. Ἔτσι υἱοθετήθηκε ἡ εὐκολὴ ἀλλὰ καὶ στεῖρα ὅπως φαίνεται λύση τοῦ ἐξευρωπαϊσμοῦ, τῆς ἐπιπόλαιης δηλαδὴ μίμησης τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν οἱ ἀναγκαῖες πρὸς τοῦτο προϋποθέσεις. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι ἡ ἐπαφὴ μας μὲ τοὺς Ἕλληνες κλασικούς δὲν γονιμοποίησε τὴ σκέψη μας ὅπως γονιμοποίησε τὴ σκέψη τόσων λαῶν γιατί ἦταν μιὰ ἐπιφανειακὴ μόνο συμπόρευση ποὺ δὲν τοὺς καταξίωνε στὴ ζωὴ μας. Ἡ κατάργηση ἐξάλλου τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν γραμμάτων ἀπὸ τὸ πρωτότυπο ἀποτέλεσε καίριο πλῆγμα στὴν παιδεία γιατί εἶναι λάθος νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι μὲ τὴ μετάφραση μόνο μποροῦμε νὰ συλλάβουμε τὸ πνεῦμα τοῦ ἀρχαίου στοχασμοῦ. Ἀντὶ νὰ ἀναζητήσουμε καινούργια μέθοδο διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν, προχωρήσαμε στὴν οὐσιαστικὴ κατάργηση τῆς μελέτης τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσας. Ἡ διδασκαλία ὅμως τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γραμματείας ἀπὸ μετάφραση ἔχει ἀποτύχει. Οἱ δάσκαλοι αὐτοσχεδιάζουν ἐπαναλαμβάνοντας τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια χωρὶς καμία ἐμβάθυνση γλωσσικὴ ἢ πραγματολογικὴ. Ὅπως εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαπιστώσω πρὶν ἀπὸ 20 χρόνια ὡς ὑπουργὸς Παιδείας τῆς Κύπρου, τὸ μάθημα αὐτὸ κατάντησε ἓνα παρακλάδι τοῦ μαθήματος τῶν νέων ἐλληνικῶν, ὅπου οἱ μαθητὲς ἀσχοῦνταν κάπως —προφορικὰ ἢ γραπτῶς— στὴν περίληψη τοῦ ἀποσπάσματος ποὺ μελετοῦσαν. Μὲ ἓνα τέτοιο μάθημα δὲν ἀντιμετωπίζεται ἡ γνώση τῆς ἐξέλιξης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας ἀπὸ τὸν Ὅμηρο ἕως τὰ Εὐαγγέλια τουλάχιστον, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ κάθε μορφωμένο Ἕλληνα. «Ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα —ὅπως σημείωσε ὁ Μάρξ— ἀναδείχθηκε ὡς κανόνας, ὡς πρότυπο, γιὰ ὅλες τὶς ἐποχές», γιὰ νὰ συμπληρώσει ὁ Ἐγκελς ὅτι «τὰ ὅλα χαρίσματα καὶ δὴ τὰ γλωσσικὰ τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐξασφάλισαν μιὰ τέτοια θέση στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας, ποὺ κανένας ἄλλος λαὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὰ διεκδικήσει». Ἐπομένως ἂς σταματήσουμε νὰ ρίπτουμε τὰ ἅγια τοῖς κυσὶν καὶ νὰ ἔχουμε στὸ νοῦ μας μόνο πῶς θὰ ἐλαφρώσουμε τὸ μαθητὴ στὴν προσπάθειά του γιὰ μόρφωση. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἀναφερθῶ στὴν περίπτωση τῆς Ἰαπωνίας καὶ Νοτίου Κορέας στὴν ὁποία ἀναφέρθηκε ὁ συνάδελφος κ. Κουνάδης σὲ ἔγγραφό του στὴν Ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας. Ὅταν πρὸ δεκαετίας ἐτέθη στὴν Ἰαπωνία καὶ στὴ Νότιο Κορέα τὸ ἐρώτημα μήπως ἔπρεπε νὰ ἀλλάξουν τὰ ἰδεογράμματα τῆς γραφῆς τους καὶ νὰ υἱοθετηθεῖ τὸ λατινικὸ ἀλφάβητο καὶ ἡ σχετικὴ μελέτη ἀνετέθη σὲ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ἀκαδημαϊκῶν καὶ οἰκονομολόγων, στὸ πόρισμά της ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ μεταξὺ ἄλλων ἀνέφερε: «Κάτω τὰ χέρια ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ γραφὴ μας! Ὁ κόπος καὶ ἡ πνευματικὴ προσπάθεια, τὴν ὁποία καταβάλλουν τὰ παιδιά στὸ σχολεῖο γιὰ νὰ ἐκμάθουν τὰ πολλὰ καὶ δύσκολα ἰδεογράμματα εἶναι ἡ βάση καὶ ἡ κύρια αἰτία τοῦ οἰκονομικοῦ θαύματος τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς».

Πιστεύω ότι σήμερα και με την εφαρμογή τῶν νέων τεχνολογιῶν θὰ ὑπάρξουν συνθῆκες πού θὰ ἐπέτρεπαν τὴν πνευματικὴ γονιμοποίηση ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, ἀρκεῖ ὅλοι μὲ αἴσθημα εὐθύνης νὰ τὸ ἐπιδιώξουμε. Σ' αὐτὴ τὴν ἐπιδίωξη συμμετέχει καὶ ὁ δάσκαλος καὶ ἡ κοινωνία ὁλόκληρη, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ τὴ διαχείριση τῆς ἐθνικῆς μας κληρονομιάς. Ἡ προσπάθεια, μὲ τὴ σημερινὴ παγκοσμιοποίηση πού τείνει νὰ ἰσοπεδώσει τὰ πάντα καὶ ὁδηγεῖ στὴν ἐπικράτηση ἑνὸς μόνο προτύπου, ἀποβαίνει δυσκολότατη, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ στιγμή πού θὰ τὸ ἐνστερνιστοῦμε φιλότιμα καὶ θὰ γίνει ὄραμα τοῦ ἔθνους — ἂν ἡ πολιτεία βέβαια δώσει τὴν εὐκαιρία στὰ ἐλληνόπουλα νὰ ἀνατραφοῦν μὲ τοὺς ἀρχαίους — ὁ καθένας θὰ βρεῖ τὸν τρόπο καὶ μόνος του νὰ τοὺς τοποθετήσει στὸ κέντρο τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, διαβάζοντας περισσότερα Ἑλληνικά ὡς γλώσσα καὶ ὡς λογοτεχνία. Ὅπως σημείωσε ὁ Ἰωάννης Συκουτρῆς, «τὸ ἔθνος μας ὀφείλει νὰ μάθει πρὸ παντὸς νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ πειθαρχεῖ ἑαυτὸ πρὸς ἓνα ὠρισμένον σκοπόν, καὶ ὁ σκοπὸς (αὐτὸς) πρέπει νὰ εἶναι εὐγενὴς καὶ ὠραῖος».

Ἡ Ἀκαδημία εἶναι ἓνα ἀδύναμο καὶ συχνὰ ἀνυπεράσπιστο ἴδρυμα. Δὲν διαθέτει δικὰ της μέσα γιὰ νὰ πραγματώσει ὅπως θὰ ᾔθελε τοὺς σκοπούς της. Ἡ Βιβλιοθήκη της π.χ. γιὰ τὴν ὁποία ἔγινε πολὺς λόγος στὸ παρελθὸν κατὰ τὴν ἐπιτυχὴ διατύπωση τοῦ ἀείμνηστου προέδρου Λεωνίδα Ζέρβα «δὲν εἶναι βιβλιοθήκη ἀλλὰ ἀποθήκη βιβλίων», καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει ἀποθήκη βιβλίων παρὰ τίς διακηρύξεις πού ἔγιναν τὴν τελευταία δεκαετία. Φρονῶ ὅτι ἡ Ἀκαδημία πρέπει πιά νὰ ἀποβάλλει τὸ χαρακτῆρα ἑνὸς συντηρητικοῦ σώματος καὶ μὲ τὴν ἐντονότερη στροφή της πρὸς τὴν ἐπιστήμη καὶ τὴν τεχνολογία νὰ βοηθήσει τοὺς Ἕλληνες νὰ προχωρήσουν χωρὶς νὰ ἀποξενωθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τους ὑπόσταση, καθὼς ἡ Παιδεία χωρὶς τίς νέες τεχνολογίες θὰ εἶναι στὸ μέλλον ἀδιανόητη. Ἡ Ἀκαδημία βγαίνοντας ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσή της θὰ πρέπει νὰ συμβάλει στὴν καλύτερη γνωριμία καὶ κατανόηση τῶν ἀνθρώπων ὅπου γῆς μέσα ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ, δίνοντας ταυτόχρονα τὸ στίγμα γιὰ μιὰ νέα στάση ὁλόκληρου τοῦ ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ τῆς χώρας ἀπέναντι στὴ νέα κοσμογονία πού συντελεῖται. Ἡ στάση μας ἀπέναντι στὶς νέες ιδέες πρέπει νὰ εἶναι ἡ εὐεργετικὴ πρόσληψή τους καὶ μαζὶ ἡ δημιουργικὴ ἀφομοίωσή τους.